

Møte tysdag den 2. mai kl. 12

President: L o d v e S o l h o l m

D a g s o r d e n (nr. 66):

1. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om særskilt melding fra Stortingets ombudsmann. Ombudsmannens undersøkelser av politiets og påtalemyndighetens behandling av to anmeldelser (Innst. S. nr. 115 (2005-2006), jf. Dokument nr. 4:1 (2005-2006))
2. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om rapport til Stortingets presidentskap fra Stortingets granskingskommisjon for Mehamn-ulykken (Innst. S. nr. 125 (2005-2006), jf. Dokument nr. 24 (2004-2005))
3. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningen av gjeldsordningsloven – oppfølging av Dokument nr. 3:13 (1996-1997) (Innst. S. nr. 122 (2005-2006), jf. Dokument nr. 3:5 (2005-2006))
4. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av medisinsk-teknisk utstyr i sykehus (Innst. S. nr. 123 (2005-2006), jf. Dokument nr. 3:6 (2005-2006))
5. Interpellasjon fra representanten Laila Dāvøy til helse- og omsorgsministeren:

«I likhet med i de fleste europeiske land står den norske tannhelsetjenesten i en særstilling sammenlignet med helsetjenesten for øvrig. Det har imidlertid vært en dreining i Norge de siste årene fra å tenke på tennene som atskilt fra helsebegrepet, til å tenke at tenner er også helse. Tannhelseutvalgets innstilling (NOU 2005:11) ligger nå til behandling i Regjeringen, og det tilrådes at det offentliges engasjement rettes mot grupper som anses å ha et særlig behov for tannhelsetjenester. Personer med funksjonstap anses blant annet å være en av disse gruppene. Dette medfører at funksjonstap legges til grunn fremfor hvilke tjenester man mottar, slik det er i dag. Regjeringen har bebudet en omsorgsmelding i juni. Statsråden har bekreftet at det er åpenbart at en del eldre trenger mer hjelp til tannhelse.

Vil statsråden ta initiativ til å oppgradere tannhelsetilbudet for eldre allerede i omsorgsmeldingen?»
6. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av europaparlaments- og rådsvedtak nr. 854/2005/EF om skiping av eit fleirårig fellesskapsprogram om fremjing av sikrere bruk av Internett og ny direktekopla teknologi (Sikrere Internett pluss) (Innst. S. nr. 134 (2005-2006), jf. St.prp. nr. 5 (2005-2006))
7. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene May-Helen Molvær Grimstad, Hans Olav Syversen og Bjørg Tørresdal

om maksimal ukentlig oppholdstid for barn i barnehage (Innst. S. nr. 133 (2005-2006), jf. Dokument nr. 8:32 (2005-2006))

8. Referat

Presidenten: Representanten Olav *Akselsen*, som har vore permittert, har igjen teke sete.

Det ligg føre ei rekkje permisjonssøknader:

- frå Høgres stortingsgruppe om sjukepermisjon for representanten André Oktay *Dahl* frå og med 2. mai og inntil vidare
  - frå Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe om sjukepermisjon for representanten Ingvild Vaggen *Malvik* frå og med 2. mai og inntil vidare
  - frå Høgres stortingsgruppe om permisjon for representanten Jan *Petersen* i tida frå og med 2. mai til og med 4. mai for å delta i NATO-parlamentarisk forsamlingas møte i Istanbul
  - frå representanten Line Henriette Holten *Hjemdal* om permisjon i tida frå og med 2. mai til og med 4. mai for å delta i den oppnemnde stortingsdelegasjonen til Frankrike
  - frå Senterpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Dagfinn *Sundsbo* i tida frå og med 2. mai til og med 8. mai for å delta på ei studiereise til Italia
  - frå representanten Lars *Sponheim* om velferdspermisjon i tida frå og med 2. mai til og med 11. mai
- Presidenten foreslår at desse søknadene blir behandla straks og innvilga – og ser det som vedteke.

Frå første vararepresentant for Hordaland fylke, May Britt *Vihovde*, ligg det føre søknad om å bli friteken for å møte på Stortinget under representanten Lars Sponheims permisjon, på grunn av sjukdom.

Presidenten foreslår at denne søknaden blir behandla straks og innvilga – og ser det som vedteke.

Etter forslag frå presidenten vart samrøystes vedteke:

1. Følgjande vararepresentantar blir innkalla for å møte i permisjonstida:

For Akershus fylke: Cathrin *Bretzeg*, Sylvi *Graham* og Kari Mette *Prestrud*

For Hordaland fylke: Lars-Henrik *Michelsen*

For Sør-Trøndelag fylke: Aud Herbjørg *Kvalvik*

For Østfold fylke: John *Thune*
2. Cathrin *Bretzeg* og John *Thune* blir innvalde i Lagtinget for den tida dei møter for representantane Jan *Petersen* og Line Henriette Holten *Hjemdal*.

Presidenten: Cathrin *Bretzeg*, Sylvi *Graham*, Kari Mette *Prestrud*, Lars-Henrik *Michelsen*, Aud Herbjørg *Kvalvik* og John *Thune* er til stades og vil ta sete.

Val av setjepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det blir valt ein setjepresident for Stortingets møte i inneverande veke – og ser det som vedteke.

Presidenten vil foreslå Kenneth Svendsen. – Andre forslag ligg ikkje føre, og Kenneth Svendsen er samrøystes vald som setjepresident for Stortingets møte i inneverande veke.

Statsråd Knut Storberget la fram 1 kgl. proposisjon (sjå under Referat).

S a k n r . 1

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om særskilt melding fra Stortingets ombudsmann. Ombudsmannens undersøkelser av politiets og påtalemyndighetens behandling av to anmeldelser (Innst. S. nr. 115 (2005-2006), jf. Dokument nr. 4:1 (2005-2006))

Carl I. Hagen (FrP) [12:05:56]: (ordfører for saken): Med hjemmel i lov av 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen § 12 andre ledd la Stortingets ombudsmann i desember 2005 frem en særskilt melding for Stortinget om sin behandling av en klagesak. Dette er en anledning som ombudsmannen har til å legge frem saker for Stortinget som han finner er av stor viktighet, og det er gjort i denne saken. Det er en ordning som i hvert fall jeg vil uttrykke håp om at ombudsmannen også for fremtiden vil benytte seg av, slik at vi får inn i Stortinget viktige saker som gjelder klager mot forvaltningen. Det er et viktig kontrollinstrument i seg selv.

Ombudsmannen konkluderer i sin behandling av klagen, som gjelder anmeldelser som er fremmet og behandlet av påtalemyndigheten og politi og domstoler, med at behandlingen av saken hos både politiet og påtalemyndigheten er kritikkverdig på en rekke punkter. Kritikken omfatter sen saksbehandling, manglende svar på henvendelser, unnlattelse av å registrere og etterforske anmeldelser og mangelfull journalføring og dokumentstyring for øvrig. Hele komiteen er enig i denne usedvanlig sterke kritikken.

Komiteen viser i sin innstilling også til brev til komiteen fra statsråd Knut Storberget med vedlegg av brev fra Riksadvokaten til Justisdepartementet, hvor den samme kritikk av saksbehandlingen som ombudsmannen konkluderer med, er fremført.

Hele komiteen er enig i at det var helt nødvendig med den sterke kritikken og irettesettelsen av de impliserte som Riksadvokaten har foretatt tidligere. I denne saken har grove saksbehandlingsfeil medført unødig lidelse for partene i saken, og det er en samlet komite som forutsetter at Riksadvokaten gjennom sin oppfølging av saken verner mot gjentakelse av tilsvarende feil og mangler og sikrer borgernes rettsvern generelt. Det er også en samlet komite som vil påpeke at det forliket som er inngått i en del av sakskomplekset, ikke berører klagerens rett til å forfølge videre saker etter straffeprosessloven kapittel 31, klagesaken mot EMD eller eventuell erstatningsutbetaling fra Stortinget eller Stortingets organer. Det er altså full anledning for Stortinget også til å vedta en erstatningsutbetaling, og det er det en samlet komite som mener. Flertallet i komiteen viser også til ordningen med billighetserstat-

ning, mens mindretallet, Fremskrittspartiets representanter, går inn for å fremme forslag om en slik erstatning i denne saken som er til behandling her i dag.

Så er det en samlet komite som legger til grunn at den oppfølging saken samlet sett nå har fått, vil være et viktig bidrag til at politi og påtalemyndighet i fremtiden legger til grunn en saksbehandling som ikke gir grunnlag for lignende kritikk.

Så til mindretallets synspunkter. Fremskrittspartiets medlemmer er kommet til at det ikke er tilstrekkelig å vise til billighetserstatning og gå bort fra den muligheten som staten, som part her, har både til å innvilge erstatning og til å dekke saksomkostningene for klagerne. Slik jeg ser det, er det et viktig prinsipp innenfor justissystemet at hvis man vinner frem med sin sak til slutt, skal kostnadene ved å få saken frem til en slik avgjørelse bæres av motparten. Det er helt naturlig at saksomkostninger dekkes fullt ut.

Så litt om sakens bakgrunn. Saken gjelder altså en familiekonflikt, en familieuenighet, i forbindelse med en eiendomssak – eiendomsrettigheter og konflikter om en eiendom. En kvinne i saken, omtalt som C, er i konflikt med sin bror A og anmelder ham til politiet for voldsbruk og overgrep, voldtekter, gjennom ti år – en ganske dramatisk anmeldelse av A. Det som så skjer, er at det iverksettes etterforskning. Mye av etterforskningen har senere vist mange kritikkverdige forhold, noe ombudsmannen også har konkludert med. A går til motanmeldelse av sin søster C for falsk anmeldelse. Vi står altså foran to anmeldelser. De som har sett litt på denne saken, vil nok være enig med meg når jeg sier at det var relativt åpenbart relativt tidlig at grunnlaget for anmeldelsen av voldsbruk og overgrep, herunder voldtekter, i realiteten var grunnløst. På den annen side er det helt klart at anmeldelsen for falsk anmeldelse var godt berettiget. Politiet og påtalemyndigheten gjorde da det stikk motsatte av det som ville være naturlig, nemlig først og fremst å konsentrere seg om å avdekke grunnlaget for den første anmeldelsen, komme frem til at den ikke var særlig godt dokumentert, og så behandle anmeldelsen for falsk anmeldelse. I stedet skjer altså det motsatte – politiet ser ut til å gjøre hva de kan for å prøve å underbygge den anmeldelsen som senere viser seg å være grunnløs. De er ikke interessert i de opplysningene i saken som kunne tyde på at det faktisk ikke hadde skjedd noen voldtekt, ikke noe overgrep i det hele tatt. Påtalemyndigheten og politiet plikter jo under etterforskning av saker å finne det som taler både for og mot en konklusjon, samt foreta en objektiv vurdering av hva som er overveiende sannsynlig, eller hva som er beviselig. Her gjorde man det motsatte. Man stilte seg på Cs side i anmeldelsen mot A. Man registrerte ikke anmeldelsen for falsk anmeldelse – den ble registrert mange, mange år senere etter purring fra advokater, og man gjorde ingen ting med den.

Det var også en privat etterforsker inne i saken, som A og hans kone, B, engasjerte, og som relativt tidlig inngav en rapport som klart viste at C hadde innlevert en falsk anmeldelse. Mor til C og A sa i sin forklaring, som også ble undertegnet, at det var en falsk anmeldelse. Disse dokumentene ble borte fra påtalemyndighetens og politiets

kontorer. Dette har med andre ord vært en nesten ren straffefølgelse mot to uskyldige mennesker, ekteparet A og B, som har slåss mot myndighetene siden 1994, og som til slutt har vunnet frem på alle nivåer, også i realiteten hos påtalemyndigheten og opp til Riksadvokaten. Det er i hvert fall min konklusjon at hadde det ikke vært fordi A og B var så standhaftige, og at de fikk hjelp fra en del andre mennesker, bl.a. Torstein Dahle, leder i RV, og advokater, så hadde man blitt fullstendig knust og ikke vunnet frem. De har imidlertid kjempet mot overmakten, den norske påtalemyndighet, og brakt saken helt til topps, og de har altså til slutt vunnet frem, fordi de ikke har gitt seg. Mange i samme situasjon ville nok ha gitt seg. A og B har, slik jeg vurderer det, fått sine liv ødelagt. Begge er nå uføretrykget på grunn av denne saken som de har holdt på med, og som de har kjempet for frikjennelse i siden 1994.

Det norske justissystemet har altså her ikke noe å skryte av. I stedet for å være forsvarer av rettigheter og ivareta svake personers interesser og sørge for en fair og rettfærdig behandling har noen innenfor påtalemyndigheten og politiet, slik som det ser ut av sakens dokumenter, regelrett drevet en slags forfølgelse. Og man har holdt på hele tiden.

Til slutt gav også Riksadvokaten ekteparet A og B rett. Det er sendt ut sirkulære fra Riksadvokaten basert på erfaringene fra denne saken, for å bidra til at noe lignende ikke skal skje igjen. Jeg håper at denne saken blir et skoleeksempel på Politihøgskolen på hvordan politiet ikke skal opptre, på hvordan man ikke skal ta imot anmeldelser, at man ikke skal fjerne dokumenter fra saksmapper, at man skal sørge for at man ikke har en kultur basert på litt kameratslige forhold, og at man er oppmerksom i forhold til habilitetsprinsipper, som her sannsynligvis – det er det mange som hevder – er brutt når det gjelder personlige relasjoner mellom folk i politiet eller påtalemyndigheten og de berørte i denne saken, som er blitt ganske stor.

Her er det veldig mye å lære. Jeg er sikker på at justisministeren vil bekrefte at han vil sørge for å bidra til at noe lignende som det ombudsmannen her har avdekket, som Riksadvokaten har erkjent er kritikkverdig, og som en samlet stortingskomite slutter seg til, ikke skal skje i fremtiden. Vi skal ha et justisvesen som vi skal være stolte av. Det skal ikke være slik som det denne saken har avdekket, og som det er all mulig grunn til å skamme seg over. Det må trekkes lærdom her, både i riksadvokatembetet og i departementet. Vi må bekjempe den type kultur som kan ha vært i denne saken, i hvert fall på impliserte områder i påtale- og politisystemet. Det går i realiteten hele veien, fra det lokale politi opp til Riksadvokaten, som alle kan lære.

De tre forslagene som Fremskrittspartiet tar opp, går på at ekteparet skal få sine totale dokumenterte utgifter, altså saksomkostninger, dekket gjennom en egen bevilgning. I forslag nr. 1 sier vi at vi vet at det er inngått et forlik på et begrenset område av saksomkostningene. Man har inngått forlik om å dekke saksomkostninger på 1,2 mill. kr. Så vidt jeg forstår, er det rundt halvparten av de reelle dokumenterbare kostnadene. Vi kan ikke skjønne at ikke Stortinget øyeblikkelig kan slå fast, når både Riksadvoka-

ten, ombudsmannen og en samlet kontrollkomite slår fast at det er kritikkverdige forhold, at de dokumenterbare kostnadene som ekteparet A og B er påført for å vinne frem med sin sak, skal dekkes. Jeg forstår ikke at de øvrige partiene ikke vil være med på det. Man sier i realiteten rett ut at de kan søke om en billighetserstatning, og at de kan forfølge saken i domstolsapparatet. Det er åpent. Det hadde vært bedre om Stortinget tok en avgjørelse i saken og lot ekteparet A og B få fri fra den. Nå sier stortingsflertallet at hvis de vil ha dekket kostnadene, får de fortsette saken i domstolsapparatet. Her er staten motpart. Stortinget er det høyeste organet i staten. Her burde vi kunne ha skåret gjennom og sagt: La oss spare ekteparet A og B for å forfølge saken for å få dekket sine kostnader i domstolsystemet. La oss innvilge erstatning, som er et vanlig prinsipp i domstolene. Men domstolene behandler bare saker når de kommer til domstolene. Det er jo mange konflikter her i landet som avklares gjennom forlik mellom to motparter, uten å gå til domstolene. Staten har også mulighet til å inngå et forlik som omfatter det totale saksomkostningskomplekset, slik at man sparer domstolskostnader både for staten og for ekteparet. Det hadde vært mye mer fornuftig å inngå et forlik, be om unnskyldning og si at vi skal prøve ikke å gjøre dette igjen, og at vi skal dekke de kostnadene ekteparet har hatt for å vinne frem med saken.

Forslag nr. 2: Ekteparet A og B har med sin argumentasjon i realiteten vunnet frem på alle punkter. De er frikjent, men fordi de tidligere formelt sett ikke var siktet – det formelle begrepet «siktet» – vant de ikke frem med et erstatningssøksmål tidligere. Det er en av feilene som er avdekket. A skulle ha vært siktet og hatt sine fulle rettigheter. Det er han blitt fratatt på grunn av svikt hos norsk påtalemyndighet. Det går først og fremst ut over A. Det går ikke ut over staten i det hele tatt, slik det burde gjøre. Derfor sier vi i forslag nr. 2 at A gis en billighetserstatning på 1 000 000 kr og hustru B 500 000 kr, som uttrykk for at det offentlige har sviktet i sin behandling av deres sak, og tilkjenning av sakens alvorlige og kritikkverdige karakter. Det hadde vært helt rimelig. Jeg er igjen meget forbauset over at ikke flertallet kunne bidra til å få denne saken bort, både fra rettsapparatet og fra offentligheten, slik at ekteparet kunne komme tilbake til et mer normalt liv. Nå blir de tvunget til å fortsette fordi stortingsflertallet ikke anser det for å være rettfærdig og fair at de får en erstatning, og fordi man mener de må gå videre i domstolskverna. Det er uverdig etter min oppfatning.

Det tredje forslaget vårt lyder slik:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for en gjennomgang av kontroll- og kvalitetssikringssystemet for påtalemyndigheten og politiets embetsutførelse, og fremme forslag om eller sørge for gjennomføring av tiltak og omorganisering som sikrer at de kritikkverdige forhold som er behandlet i Dokument nr. 4:1 (2005-2006), ikke skjer igjen.»

Litt av poenget her er jo nettopp å trekke lærdom. Da må man gå mye mer inn i det enn det den arbeidsgruppen som nesten proforma så på dette i Hordaland politikammer, gjorde, og det som hittil er gjort fra Riksadvokatens side. Det som er det triste, er at denne saken ikke ville ha

vært avdekket hvis det ikke hadde vært for ekteparet selv og noen hjelpere, som slåss og slåss.

Vet vi om det kan ha vært andre tilsvarende saker, der påtalemyndighet og politi gjør så mange graverende feil og tar den enes part i en voldssak? Og kan det ha skjedd en rekke forskjellige justismord som vi ikke vet om? I de saker man har tatt for seg, blir de som saken angår, knust, og de orker ikke mer. Dette ekteparet orket mer. Vi har ingen sikkerhet for at det ikke er andre saker. Tvert om, vi har sikkerhet for at det er mange områder der påtalemyndighet og politi til dels har utført meget mangelfull etterforskning og meget mangelfull behandling. Sakene i kjølvannet av Bjugn-saken er ikke å skryte av for norsk politi og påtalemyndighet, ei heller for domstolene. Nå har man omsider fått på plass nye systemer for gjenopptakelse av saker – lenge etter at Fremskrittspartiet første gang fremmet forslag om å gjenoppta samtlige saker av Bjugn-typen, seksuelle overgrep mot mindreårige, der gjerningsmannen aldri hadde innrømmet skyld. Nå har man fått den muligheten, mange år etter at den burde ha vært satt i kraft.

Jeg er ikke tilfreds med, og Fremskrittspartiet er ikke tilfreds med, at man overhodet ikke har vurdert konsekvenser for dem i politi og påtalemyndighet som har begått de graverende og kritikkverdige forhold. På alle andre områder er staten, det offentlige, veldig påpasselig med å slå ned på kritikkverdige forhold. Alle som har kjørt litt for fort og er blitt tatt av en fotoboks, vet det.

Men her er det en sak hvor det innenfor påtalemyndigheten og politiet har vært begått noe som altså både Riksadvokaten i ettertid, og jeg er sikker på også justisministeren og Stortingets ombudsmann for forvaltningen, har funnet så graverende at man vil komme med en egen sak.

I tillegg sier en samlet komite at her har det vært masse kritikkverdige. Og så skjer det ingen etterforskning f.eks. etter straffelovens bestemmelser om uaktsomhet i tjenesten. Her har man i realiteten ut fra sakens dokumenter bevisst fjernet dokumenter, bevisst etterforsket feil sak, bevisst gjort mange graverende feil. Og så skjer det ingenting – så vidt jeg vet, ikke engang en skriftlig reprimande overfor de politifolk og folk fra påtalemyndigheten som her har begått disse feilene. Det skjer ingenting.

Vi har en kontroll med politiet som er basert på at man bare kan gå til det spesielle etterforskningsorganet når man helt klart kan anmelde lovovertrødelse. Det er dessverre ikke, slik vi i Fremskrittspartiet har foreslått, et polititilsyn som kan etterforske og vurdere om det bør gjøres andre typer ting enn domstolsbehandling.

I alle andre stillinger, jobber, bedrifter og organisasjoner er det noe som heter reprimande, noe heter degradering, det kan være forskjellige personellmessige virkninger for den videre karriere til dem som har gjort graverende feil. Og det er det mest skremmende: I denne saken har det – hittil i hvert fall – ikke vært noen dokumenterte konsekvenser for dem som har begått de graverende feil og de kritikkverdige forhold – ingen konsekvenser, enda dette er langt viktigere og større enn f.eks. en falsk anmeldelse, som blir forfulgt, som heller ikke i denne saken ble det, men som vanligvis vil bli etterforsket.

Justisministeren og et samlet storting sier at her har det vært kritikkverdige forhold, her har man gjort graverende ting, men det skal ikke få noen konsekvenser for dem som har gjort det. Det er etter vår oppfatning heller ikke akseptabelt. Derfor ønsker vi denne gjennomgangen.

Jeg tillater meg på vegne av Fremskrittspartiet å fremme de tre mindretallsforslag som er inntatt i Innst. S. nr. 115.

Presidenten: Representanten Carl I. Hagen har teke opp dei forslaga han refererte til.

Svein Roald Hansen (A) [12:25:49]: Dette er en alvorlig sak, og det er en trist sak.

Den er alvorlig fordi den er et eksempel på en behandling i politi og påtalemyndighet som er kritikkverdig på en rekke områder. Det er en behandling som folk ikke skal utsettes for.

Den er trist fordi de som er berørt, har fått store belastninger over mange år. Den kritikkverdige saksbehandlingen har lagt stein til byrden.

Sivilombudsmannens undersøkelse av saken konkluderer med at behandlingen er kritikkverdig på flere punkter: sen saksbehandling, manglende svar på henvendelse, unnlattelse av å registrere og etterforske en motanmeldelse og mangelfull journalføring og dokumentstyring.

Dette bekrefter den kritikk Riksadvokaten har framført. En enstemmig kontrollkomite er enig i denne usedvanlig sterke kritikken, at kritikken er nødvendig, og at disse feilene har ført til unødige lidelse for partene i saken.

Vi forutsetter at den oppfølging som Riksadvokaten har foretatt i saken overfor politi og påtalemyndighet, sikrer at slike feil ikke gjentas. Sivilombudsmannens og Stortingets behandling av saken understreker alvorret i dette og bør være et bidrag til at slike saksbehandlingsfeil unngås for fremtiden.

Jeg vil også vise til det erstatningsforlik som er inngått mellom partene og Justisdepartementet. Jeg er glad for at dette forliket kom i stand, fordi det også bør være et viktig bidrag til at saken kan avsluttes.

Feilgrep og de lidelser de fører til, er ofte en stor belastning for de berørte. Samtidig er det viktig for å komme videre at også de berørte blir i stand til å legge saken bak seg. Det bør alle som er implisert i og har engasjert seg i denne saken, gi sitt bidrag til.

Jeg vil bare i tillegg få kommentere én ting i Fremskrittspartiets særmerknad, og som går på tidligere justisminister Odd Einar Dørum's brev til kontrollkomiteen i 2002. Der skriver Fremskrittspartiet:

«Disse medlemmer vil også påpeke at tidligere justisminister Odd Einar Dørum kan ha blitt forledet til å ha feilinformert kontroll- og konstitusjonskomiteen og Stortinget i 2002 i forbindelse med denne saken.»

Justisministeren *kan ha blitt forledet* til å feilinformere Stortinget.

Denne nyskapningen i forhold til statsrådenes ansvar overfor Stortinget, og spesielt for noe så sentralt som informasjonsplikten, er interessant.

For min del ser jeg *ikke* grunnlaget for den tvil Fremskrittspartiet sår om informasjonen i Dørum's brev. Men hvis Fremskrittspartiet ser det, bør de kunne gjøre seg opp en mening om hvorvidt det var en feilinformasjon eller ikke. Om en statsråd feilinformerer, er det ikke noe statsråden «forledes til», men faktisk noe han har et ansvar for.

Hvis det er tillatt å si det i en alvorlig sak: Dette forsøket på å skape en ny parlamentarisk praksis som innsnevrer statsrådenes ansvar her i salen, er kanskje også en del av Fremskrittspartiets forberedelse til å bli regjeringsparti. Da kan det jo hende at de vil se seg tjent med at denne type ansvarsfraskrivelse fikk feste seg. Men jeg tror ikke Fremskrittspartiet kommer til å få gehør for det i denne sal.

Per-Kristian Foss (H) [12:29:19]: Det er både trist og leit at grove saksbehandlingsfeil i offentlige etater har medført unødvendig lidelse for partene i denne saken. Høyre, sammen med en enstemmig komite, forutsetter at Riksadvokaten gjennom sin oppfølging av saken verner mot gjentakelse av tilsvarende feil og mangler og på denne måten bidrar til å sikre borgernes rettsvern generelt.

Jeg vil ikke med utgangspunkt i denne enkeltsaken gå så langt som sakens ordfører gjør i sin kritikk mot politi og påtalemyndighet, og omtale dette som å bekjempe en kultur i politi og påtalemyndighet. Jeg mener at en enkeltsak ikke gir grunnlag for å slå fast at det er en kultur. Jeg har også opplevd andre enkeltsaker i politiet som er uheldige, sterkt kritikkverdige, og jeg tror man skal være litt forsiktig med å gjøre dette til en gruppeopptreden som man kan kalle en kultur.

Denne saken ble brakt til en juridisk avslutning gjennom et forlik mellom staten ved Justisdepartementet og det berørte ekteparet, A og B, der staten betaler omkostninger på til sammen 1,2 mill. kr. I forliket understrekes det at saksbehandlingen fra politiet og påtalemyndigheten har vært kritikkverdig, og at klageren, A, er renvasket for de straffbare handlingene. Partene har altså inngått et forlik og følgelig godtatt erstatningen. Dette avskjærer ikke nødvendigvis en erstatningsutbetaling fra Stortinget eller fra Stortingets organer. Men her skal det etter min oppfatning være billighetserstatningsordningen som er det aktuelle instituttet, og dette bør behandles på vanlig måte. Høyre støtter derfor ikke forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet.

Gjennom komiteens behandling av saken er det kommet frem at Riksadvokaten har innskjerpet rutiner og instruks for god og effektiv saksbehandling, og at ombudsmannens uttalelse i sin helhet er sendt samtlige statsadvokatembeter, med en spesifikk påtegning til Hordaland statsadvokatembete om å gjøre uttalelsen kjent for politimesteren i Hordaland. Det er vel det nærmeste man i den etat kommer en refs, hvis man skal bruke et uttrykk hentet fra en annen offentlig etat av lignende karakter, og jeg tror nok sånn sett at man har merket seg det, for å si det forsiktig, i Hordaland.

Jeg kan for øvrig være enig med sakens ordfører i at saken som sådan egner seg for å bli tatt inn i undervisnings-

opplegget for Politihøgskolen, fordi det er slik opptreden man for enhver pris må unngå. Og det å bruke *case* i undervisningen, det er visstnok moderne for tiden.

Det synes ut fra dette at kritikken tas alvorlig, hvilket er nødvendig. Jeg vil derfor ikke støtte forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet. At en samlet komite uttaler at en forutsetter at det tas nødvendige grep på bakgrunn av denne saken, er et meget sterkt signal til de angjeldende myndigheter, som jeg forventer vil bli fulgt opp.

Jeg skal i likhet med siste taler bare kommentere den hypotetiske feilinformasjonsanklagen som er rettet mot tidligere justisminister Odd Einar Dørum. Jeg tror nok Stortinget er tjent med at man tar standpunkt til slike saker og ikke fremsetter en mellomvariant av en slags hypotetisk, nesten adresseløs, feilinformasjonsanklage.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [12:32:50]: Dokument nr. 4:1, om politiet og påtalemyndighetene si behandling av to meldingar, er oppsiktsvekkjande og skakande lesnad. Stortingets ombudsmann gir her innsyn i ei så slett handtering av meldingar at det mest ikkje er til å tru. Her er det påvist sein saksbehandling, manglande svar på førespurnader, unnlating av registrering og etterforskning av motmeldingar samt mangelfull journal- og dokumentstyring. Det er heilt på sin plass at Riksadvokaten har beklaga saksbehandlinga og har iverksett innskjerpingar for at slikt som dette ikkje skal skje på ny. Det er òg på sin plass at denne saka blir følgd opp så vel i samband med, som saksordføraren foreslår, Politihøgskolen sitt utdanningsopplegg som i politiet og påtalemyndighetene si interne kursverksemd.

Det synest rett og rimeleg at det blir gitt erstatning frå det offentlege i dette tilfellet. To justisministrar har arbeidd med den delen av saka. Eit akseptert forlik er inngått med Justisdepartementet 26. januar i år, etter rask og ryddig innsats frå justisminister Storberget.

Saksordføraren har gjort grundig greie for dei ulike elementa i denne saka og for fleirtalet og mindretalet sine vurderingar. Senterpartiet er med i det fleirtalet som gir si støtte til det forliket som er inngått, som òg viser til at det ikkje skal hindra at ein har moglegheit til å gå vidare med denne saka, anten i domstolsapparatet eller i høve til Stortinget sine eigne erstatningsordningar, altså rettferdsvederlaget.

Det er ei stor påkjenning å bli utsett for ei falsk melding. Det er høgst forståeleg at det er ei ekstra stor påkjenning i ei sak som denne. Det å ikkje bli teken på alvor, verken då eller ved motmelding, det må ikkje skje, og vi føreset at dei nødvendige tiltaka som no er sette i verk, vil hindra det. Vi støttar fleirtalet i komiteen, slik som saka ligg i dag. Vi meiner og håpar at det forliket som er inngått, vil gi ekteparet det her gjeld, moglegheit til å leggja ei svært tung og vanskeleg tid bak seg.

Statsråd Knut Storberget [12:36:27]: Jeg har fulgt denne saken med uro og bekymring over lang tid, også i tida før jeg ble utnevnt til statsråd, ikke minst fordi saken har rammet enkeltpersoner og avdekket alvorlige saksbehandlingsfeil innenfor politi- og påtalesystemet.

Det er slik at når feil rammer enkeltpersoner på denne måten, kan det ramme svært hardt. Men det er også slik at hvis vi skal ha et velfungerende, effektivt justissystem, hvor vi skal bruke mer og mer inngripende metoder for å komme til bunns i alvorlige, rettmessige anklager, så er vi helt avhengige av en saksbehandling som gir metodene, politiet og justissektoren tillit. Derfor er denne saken viktig også utover de personene som er rammet.

De kritikkverdige forholdene som er påpekt av Sivilombudsmannen og Riksadvokaten, er alvorlige. Som justisminister har det for meg vært viktig å sikre at saken har fått nødvendig oppfølging, slik at man for framtida kan forhindre at enkeltpersoner blir unødig rammet, og slik at politi og påtalemyndighet opptrer på en måte som ikke skulle gi grunnlag for lignende kritikk.

Det har videre vært av stor betydning for meg å medvirke til en rask og minnelig løsning av saken, som allerede har strukket seg over mange år. Jeg tok derfor i desember 2005 initiativ til gjennom et eget system å løse saken gjennom et utenrettslig forlikstilbud til A og B. Til tross for at staten strengt juridisk ikke har erkjent erstatnings- eller oppreisningsansvar i henhold til klagers søksmål, fant jeg det rimelig at staten på grunnlag av de kritikkverdige forhold som er avdekket og erkjent, tilbød saksøkerne en ikke ubetydelig økonomisk kompensasjon til dekning av påførte utgifter. Etter nærmere forhandling mellom partene ble det 26. januar d.å. inngått et slikt utenrettslig forlik, som Stortinget er kjent med, hvor det bl.a. fastslås at staten skal betale klagerne 1,2 mill. kr i kostnadsdekning for påløpte utgifter.

Ved min oversendelse av forliket til Stortinget fant jeg grunn til å presisere dets innhold noe nærmere, da enkelte media i sin omtale av forliket synes å tolke forliket noe annerledes enn staten som part i saken. Jeg anså dette som en nødvendig opplysning for å sikre sakens fulle opplysning og av betydning for dens videre behandling i Stortinget. Det var min eneste hensikt. Jeg har lyst til å presisere når det gjelder de merknader som kommer fra Fremskrittspartiet i forhold til mitt brev av 28. februar i år, at jeg hadde ikke til hensikt å begrense forlikets ordlyd med henblikk på hva som var statens ståsted, snarere tvert imot.

Som jeg nevnte, har det for meg vært viktig å sikre at saken er gitt slik oppfølging at man forhindrer lignende kritikkverdig saksbehandling i framtida. Som ansvarlig for straffesaksbehandling i politiet og påtalemyndigheten har Riksadvokaten i et brev til klager beklaget politiets og påtalemyndighetens saksbehandling. Han har videre gjort saken kjent overfor samtlige statsadvokater og tydelig innskjerpet regler og rutiner for straffesaksbehandlingen. Riksadvokatens kritikk og oppfølging innen politi- og påtalesystemet ble ansett som en meget sterk kritikk og som en irettesettelse av involverte medarbeidere.

Jeg har lyst til å føye til at en slik sak også i framtida vil kunne kaste lys over mye av det arbeid som gjøres i departementet i forhold til å sikre saksbehandlingen, og jeg syns for så vidt også innspillet fra saksordføreren om å bruke saken som eksempel under undervisning, men også det å ha en slik sak i bakhodet når man skal utforme nye

regler, er viktig. Det gjelder ikke bare Regjeringa og justissektoren, men det gjelder også når vi skal lage lover her i Stortinget.

Justisdepartementet har ikke iverksatt konkrete tiltak eller øvd påtrykk overfor de lokale tilsettingsorganer som har myndighet til å ilegge eventuell ordensstraff, da dette antas å ligge utenfor departementets ansvarsområde.

Jeg vil avslutningsvis presisere at jeg som justisminister finner den saksbehandling som har funnet sted, sterkt beklagelig. Jeg legger til grunn at den oppfølging saken har fått gjennom bl.a. riksadvokat, sivilombudsmann og Stortingets egen behandling, fører til at man for framtida unngår lignende saksbehandling innenfor politiet og påtalemyndigheten, og at den generelle rettssikkerhet blir vernet.

For øvrig finner jeg grunn til å opplyse at det foretas et kontinuerlig arbeid for å sikre og forbedre kvaliteten på politiets og påtalemyndighetens straffesaksarbeid. Jeg har en løpende dialog med både Riksadvokaten og Politidirektoratet for å sikre at arbeidet gis nødvendig prioritet. Jeg finner det meget positivt å kunne registrere bl.a. at gjennomsnittlig saksbehandlingstid i politiet den senere tid er blitt redusert.

Dagfinn Høybråten (KrF) [12:42:04]: Denne saken har vært rystende lesning for oss som har blitt innført i den gjennom Sivilombudsmannens dokumenter og øvrige dokumenter i saken. Ombudsmannens undersøkelser konkluderer med en usedvanlig kraftig kritikk av politi og påtalemyndighet, og etter Kristelig Folkepartis oppfatning er den helt på sin plass. Vi slutter oss fullt ut til kritikken.

Jeg må si at i min tid i politikk og forvaltning har jeg ikke vært borti maken til dette. Sen saksbehandling, manglende svar på henvendelser, unnlattelse av å etterforske motanmeldelse og dårlig dokumentstyring er noen av konklusjonene. Men det aller alvorligste er de lidelser som det offentlige mangler og feil har medført for de berørte. Det er sterkt å beklage. Kristelig Folkeparti vil understreke betydningen av at saken blir fulgt opp på en skikkelig måte.

Når det gjelder de erstatningsmessige sider av saken, viser komiteens flertall til billighetserstatningordningen som er laget for slike tilfeller, og jeg slutter meg til det som er sagt fra de partier som er med i flertallsinnstillingen, i så måte.

Men etter å ha lyttet til statsråden har jeg to spørsmål til ham. Jeg vil for det første spørre: Hvordan kunne dette skje? Har statsråden noen refleksjoner å gi til Stortinget i forhold til at dette var mulig? For det ville være med og kaste lys over spørsmålet om dette er et enkeltstående tilfelle, eller om det er en del av et større problem, enn si et kulturproblem, slik saksordføreren var inne på.

Mitt andre spørsmål går på: Her legger vi alle til grunn – fra Riksadvokaten til kontrollkomiteen og Stortinget – at det Riksadvokaten har foretatt seg, vil forhindre at dette kan skje igjen. Det er jo en formulering som er ganske sårbar for ettertidens kritikk hvis den ikke blir skikkelig fulgt opp. Jeg må nok si at jeg skulle ønske at statsråden enda tydeligere hadde gitt uttrykk for hvordan han for sin del

kan forsikre Stortinget om at han vil bidra til at dette blir fulgt opp, slik at det vi alle legger til grunn, også blir en realitet.

Carl I. Hagen (FrP) [12:45:13]: Noen kommentarer til innleggene i debatten:

Først vil jeg gjenta min store forbauselse over at det ser ut til at Fremskrittspartiet blir stående alene om å prøve å få avsluttet saken. Svein Roald Hansen sa på vegne av Arbeiderpartiet at man håpet at de berørte, ekteparet A og B, nå med denne behandling kunne «legge saken bak seg». De har altså hatt dobbelt så store saksomkostninger og har fått en betydelig økonomisk gjeld for å dekke dem, noe de altså fortsatt vil ha. Stortingsflertallet kan ikke si at man skal «legge saken bak seg» med et betydelig økonomisk tap som følge av statens oppførsel. Det flertallet her gjør, er jo i realiteten å si til ekteparet at hvis de vil få dekket sine saksomkostninger, dokumenterte utgifter, må de gå til rettsapparatet, eller de kan søke – det er vel det flertallet mener – om billighetserstatning. Der er det også klare regler, og det er også klare beløpsgrenser – det har vært det i hvert fall – som ville bli sprengt hvis man skulle dekke kostnadene. Det er et politisk prinsipp og en politisk avgjørelse: Skal man når det gjelder ekteparet, som har kjempet siden 1994 og vunnet frem – det er «rystende lesning», som Dagfinn Høybråten nettopp sa, noe alle har vært enig i – og nettoresultatet er at de allikevel har et gedigent økonomisk tap, gå utover billighetserstatningsrammene for å gjøre opp for seg? Her dytter flertallet det politiske spørsmålet om vi skal dekke saksomkostningene for dette ekteparet, over til et billighetsutvalg. Det er den fraskrivelsen av det politiske ansvaret som vi altså ikke er med på.

Så er det flere som snakker om at billighetserstatning er den naturlige ordningen. Opprinnelig var dagsordenen for i dag, tror jeg, planlagt i en annen rekkefølge, hr. president, men la meg i hvert fall vise til neste sak som kommer til behandling, som dreier seg om berørte av en tragisk flyulykke, berørte som også har slåss mye for å prøve å få en annen konklusjon på hva årsaken til Mehamn-ulykken var, enn det den første kommisjonen kom frem til. Der er det en samlet komite som fremmer forslag om å etablere en særskilt erstatningsordning for etterlatte etter Mehamn-ulykken. Der er det ikke noen henvisning til billighetsutvalg, og dette gjelder personer hvor staten egentlig ikke er part i det hele tatt, hvor staten egentlig ikke har noe ansvar, for det har vært en tragisk ulykke, der det har vært uenighet om hva som kan ha vært årsaken. Staten har ikke noen skyld i ulykken. Det er vanskelig å si at staten har noe skyld når det gjelder de kommisjoner som har etterforsket og undersøkt dette også. Der skal det imidlertid etableres en særskilt erstatningsordning, men her hvor det er statens skyld og kritikkverdige forhold, «rystende lesning», som Dagfinn Høybråten sier, skal det ikke være noen særskilt erstatningsordning. Når det gjelder Mehamn-ulykken – man kommer tilbake til dette under behandlingen av saken – skal det være en egen nemnd som også får i oppgave å fastsette erstatningsbeløp, mens i denne saken, som altså gjelder ett ektepar, fullstendig

ødelagt liv på grunn av et mangelfullt system i justisapparatet som ikke fanger opp denne typen graverende feil, der må man fortsatt kjempe videre mot den norske stat for bare å få dekket sine kostnader. Og hvis man i tillegg skal ha noen erstatning for oppreisning osv., må det også gjøres ved å kjempe videre. Jeg synes det er rystende, for å bruke Dagfinn Høybråtens uttrykk, at stortingsflertallet henviser dem til det, og det er umulig, slik Svein Roald Hansen anmodet om, for dem å skulle legge saken bak seg.

Så kommenterte også Svein Roald Hansen noen av våre merknader hvor vi gir uttrykk for – og det er vår holdning, vi aksepterer at andre mener noe annet – at en statsråd er blitt forledet til å gi noen feilaktige opplysninger til en stortingskomite. Ja, det har jeg faktisk også sagt tidligere, for jeg har hatt debatt med den forrige stortingspresidenten om det. Vi har et veldig greit prinsipp, men jeg synes ikke at man alltid kan bruke prinsipper. En statsråd har så mange saker på sitt bord at statsråden er helt avhengig av å få korrekt informasjon fra sine undersåtter, det være seg politi, påtalemyndighet, departement eller andre, informasjon som ikke han eller hun kan kontrollere. Å gå på statsrådsjakt, mistillit osv., når det er helt åpenbart at statsråden ikke hadde noen muligheter for å kontrollere opplysninger, synes jeg er feil, og det har jeg sagt før. Hadde det vært den sittende justisminister, kunne vi brukt et daddelveitak. Det kan man ikke bruke mot tidligere statsråder. Man kan heller ikke ha noen virkemidler mot tidligere statsråder. Dette har jeg ment lenge før vi gjorde det bra på meningsmålinger, hvis det er det Svein Roald Hansen tenker på. Jeg synes det er for absolutt. Jeg synes at dette med opplysningsplikten skal gjelde når det er åpenbart at statsråden kunne og burde vite hva som var det riktige. I denne type sak om detaljer hadde ikke daværende statsråd egentlig noen muligheter til å greie det.

Det har også dukket opp opplysninger i etterkant bl.a. når det gjelder dette forliket, der jeg er veldig glad for at statsråden nå, slik jeg oppfatter det, kom med en klargjøring. Han gjorde det i hvert fall klart at det ikke var hans hensikt å gi noen ukorrekt informasjon til Stortinget i sitt brev av 28. februar, vedlegg 1, hvor forliket, som gikk på at statens anførsler i en tidligere sak ikke var riktige, ble begrenset til «enkelte anførsler». Jeg er fornøyd med at statsråden sa det han sa i den anledning. Men også det er et nytt bevis – og der kan man når det gjelder denne type saker, kanskje bli litt paranoid, når det altså er ti år med feilinformasjoner og kritikkverdige forhold – og så er altså det siste brevet fra statsråden til Stortingets kontrollkomite ikke korrekt når det gjelder sitatet fra forliket. Da er det jo klart at da burde man følge godt med i det apparatet man styrer i et departement.

Det er helt riktig at strengt juridisk er det ikke nødvendig med noen erstatningsplikt, vil mange kunne hevde. Jeg aksepterer det. Om det er riktig, får domstolene i tilfelle avgjøre. Men jeg viser altså til at i en annen sak, som er langt mindre graverende når det gjelder statens oppførsel, gjør man akkurat det vi prøver å foreslå når det gjelder dette ekteparet. Så vi fastholder selvsagt våre forslag.

Når det gjelder dette med kulturen, merket jeg meg at Per-Kristian Foss kommenterte det. Jeg sa ikke at dette gjaldt hele justisapparatet. Det var de deler av det som har vært inne i dette sakskomplekset, jeg forholdt meg til.

Jeg la også merke til det Dagfinn Høybråten sa på slutten av sitt innlegg: Hvordan kan vi være sikre på at det ikke skjer igjen? Hvorfor gikk det som det gikk i denne saken? Det er det vi ønsker å få gransket. Vi har ingen system som vil avdekke det. Det er det som er problemet. Det er derfor vi har fremmet forslag om et polititilsyn som kan behandle klager på politiet, som ikke nødvendigvis gjelder strafferettslige brudd, men slendrian og kritikkverdige forhold. Det er jo ingen som behandler det.

Det aller viktigste er at det må gjøres et eller annet, fordi politi og rettsapparat er myndighetsutøvere, og de er de eneste som kan bruke makt. Og er det noen vi trenger kontroll av, er det av dem som kan utøve fysisk makt og sterk makt. Der er det ingen reelle kontrollsystemer. Man kan klage til Sivilombudsmannen, men det har ikke vært mange som har gjort det. Man kan gå til SEFO, men det gjelder mye mer graverende forhold. Og går man til departementet eller til Politidirektoratet, får man beskjed om å gå ned i systemet.

Denne saken ble avdekket, men tilsvarende saker blir ikke – heller ikke for fremtiden – avdekket med mindre vi foretar en systemendring og innfører et polititilsyn. Vi har tilsyn på veldig mange andre områder, men vi mangler det også når det gjelder barnevernets maktutøvelse. Det mangler et barnevernstilsyn. Jeg håper at statsråden tenker litt mer igjennom dette, når det er avdekket et system som ikke virker – her har det i alle fall ikke virket. Det er kun ekteparet A og Bs stahet og trassighet som har medført at denne saken ligger her i dag. Og jeg synes det er trist at stortingsflertallets takk for at de har avdekket feil og mangler som kan forbedre systemene i fremtiden, er at de må betale langt over 1 million kr, være i bunnløs gjeld og fortsette med saken i årevis. Det er altså belønningen stortingsflertallet gir. Det er uverdigg av stortingsflertallet.

Statsråd Knut Storberget [12:54:48]: Aller først til representanten Hagens innlegg nå: Mitt brev av 26. februar – som jeg har vært inne på i innlegget mitt, så jeg skal ikke bruke så mye tid på det – inneholder ikke direkte sitat fra forliket. Jeg tror det bør behandles som en brevttekst fra meg, hvor jeg beskriver det. Men jeg har gitt uttrykk for hva jeg legger i det, og jeg registrerer også at representanten Hagen er fornøyd med det.

Så reiser representanten Høybråten to essensielle spørsmål i anledning saken, som selvfølgelig er en hovedutfordring. Begge spørsmålene henger sammen. For det første: Hvordan kunne dette skje? Og: Hva er vår erfaring i forhold til spørsmålet om hvorvidt dette er en enkeltstående sak, eller om det er en kultur? Jeg må si at det er vanskelig å gi noen analyse i forhold til hvordan slike saker kan skje. Men jeg er av den oppfatning at det som er essensielt i denne typen saker, er å få ned saksbehandlingstiden. Når saker blir liggende, på ethvert nivå, ser vi at risikoen for saksbehandlingsfeil også øker, av mange forskjellige grunner.

Nå har jeg selv som forsvarer – før jeg havnet i politikken – erfaring med å skulle se på nettopp straffesaker med et kritisk blikk, og jeg må si at denne typen saker, av et slikt omfang og med en slik alvorlighet, ser vi heldigvis svært sjelden. I så måte har vi en politi- og en påtalemyndighet, og også et domstolsvesen, som i de fleste saker opptrer svært ryddig, hvor man har en grundig og god saksbehandling.

Vi ser det også i de sakene hvor man faktisk tar ut taltale, hvor man får dom, og hvor domstolene på mange måter kontrollerer det arbeidet som politiet har gjort, at domfellelesprosenten i Norge er rimelig høy. Det er en indikator på at vi her ikke står overfor et kulturproblem i forhold til politi og påtalemyndighet.

Så er det spennende spørsmålet, og det viktige spørsmålet, som jeg også var inne på i mitt innlegg, følgende: Hvordan kan vi i større grad bidra til at dette faktisk ikke skjer igjen? Og hvordan vil vi følge det opp? Jeg har lyst til å nevne noen punkter som jeg synes er viktige i forhold til dette. For det første mener jeg at politi og påtalemyndighet, det offentlige og staten tjener mye på å være rasere, raskere og mer imøtekommende når man faktisk oppdager feil, slik at man i mye større grad tar lærdom av det ved å gjøre det man bl.a. har gjort i denne saken, å vise vilje til å inngå forlik. Det tror jeg er viktig.

Jeg nevnte i mitt innlegg at jeg har tatt opp dette ved en rekke anledninger, både med Politidirektøren, med Riksadvokaten og med andre aktører ute i strafferettspleien, og det vil jeg fortsette med.

Så minner jeg om at vi nylig har etablert et helt nytt særskilt etterforskningsorgan for politisaker. En av intensjonene med dette organet var nettopp å styrke den kritiske tilnærmingen til politiets arbeid. Organet skal være uavhengig, og det skal fokusere på at politiet må håndtere saker korrekt. Jeg tror det er i ferd med å skje. Vi er i ferd med å få den effekten.

Jeg mener også at den klagesaksbehandlingen som departementet nå har initiert, og som allerede, slik jeg har fått opplyst, startet i januar, internt i politiet, vil få effekt for de saker som representanten Hagen var inne på, hvor man ikke kan konstatere straffbarhet, men hvor det er nødvendig å klage på bakgrunn av uakseptabel adferd eller etterforskning fra politiets side.

Så er det min mening at hvis vi virkelig ønsker at slike saker ikke skal komme i fremtiden, er det avgjørende viktig at vi får ned saksbehandlingstiden i strafferettspleien, som jeg var inne på i stad. Der vil Regjeringa komme tilbake til Stortinget, i løpet av nær framtid – det er min intensjon å komme før sommeren – med en tiltakspakke for å sikre raskere straffesaksbehandling. Det gjelder tiltak i forhold til både politi og påtalemyndighet, og ikke minst i forhold til domstolene. I den sammenheng er det også viktig at vi sikrer det arbeidet som norsk politi nå er i ferd med å gjøre, å bygge ned de restansene man har i politiet, altså gamle saker. Det er man godt i gang med. Man var godt i gang med det under den forrige regjeringen, og det arbeidet fortsetter.

Vi har vært inne på spørsmålet om utdanning og Politihøgskolens situasjon i vår kontakt med Politihøgskolen

og det arbeidet som skal gjøres i forhold til å utvikle Politihøgskolen. Både med hensyn til pensumplaner og innhold vil jo dette være sentralt.

Vi mener også at i forhold til regelutforming når det gjelder spørsmål om en generell tilnærming til bl.a. politiets metodeutvikling, er det avgjørende at vi også har med oss at vi setter personvern og rettssikkerhet i høysetet. Det er jeg glad for at Stortinget i stor grad har vært enig i når man nettopp har utvidet metodebruken i forhold til de mer inngrepne metodene. Der hvor skade eller feilbruk av metoder kan ramme svært hardt, har man vært opptatt av både det personvernmessige og det rettssikkerhetsmessige og bl.a. krevd mer bruk av domstolene og mer bruk av domstolskontroll ved politiets inngrepne metoder. Det er en linje Regjeringa vil fortsette også i framtida: i større grad å bruke domstolene for å kontrollere det arbeidet som faktisk gjøres.

Med det bidrar vi også til et punkt som jeg syns er viktig, nemlig å gjøre systemet mer transparent, altså mer gjenomsynlig, slik at man faktisk har mulighet til å oppdage slike saker også i de tilfellene hvor de som rammes, har mindre ressurser og ikke orker å kjøre en slik sak som den Stortinget bl.a. behandler i dag, gjøre systemet mer gjenomsynlig, slik at man faktisk har mulighet til å kontrollere.

Det gjelder også spørsmål om dokumentinnsyn og spørsmålet om å få innsyn i det som er relevant materiale i etterforskningen. Jeg tror det er avgjørende hvis vi skal avdekke denne type feil og andre lignende feil, at man også sikrer at innsynsreglene er gode nok, i tillegg til å ta de andre hensyn som gjelder i strafferettspleien, det å kunne verne f.eks. kilder og vitner.

Det siste jeg har lyst til å nevne, er at jeg tror at det er viktig for å unngå denne typen saker at vi sikrer at forsvarerbistand kommer inn på et tidlig tidspunkt, og at det gis rom for forsvarerne til å drive det arbeidet som nettopp kan bidra til å avdekke denne type arbeid.

Dette var ingen uttømmende oversikt over tiltak, men det er noen av de tiltakene som Regjeringa er obs på, og som vi vil fremme forslag om. Vi utelukker heller ikke at det vil komme flere.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 1.

(Votering, sjå side 2013)

S a k n r . 2

Innstilling frå kontroll- og konstitusjonskomiteen om rapport til Stortingets presidentskap fra Stortingets granskingskomisjon for Mehamn-ulykken (Innst. S. nr. 125 (2005-2006), jf. Dokument nr. 24 (2004-2005))

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [13:03:02] (ordfører for saka): Den 11. mars 1982 havarerte ein Twin Otter med kjenneteikn LN-BNK på veg frå Berlevåg til Mehamn i Finnmark. Om bord var 13 passasjerar og eit mannskap på to. Alle mista livet då flyet styrta i havet. Kapteinen vart aldri funnen. Fleire barn mista foreldra sine, endå fleire foreldre mista barn.

Det er ei kjend sak at det lenge – over fleire tiår – har herska tvil omkring og ikkje minst mistru til dei offisielle granskingane av denne ulukka. Spesielt i Nord-Noreg har mange ikkje slått seg til ro med konklusjonane frå dei to fyrste granskingskomisjonane. Eit sentralt ankepunkt har vore at dei ikkje har granska eller teke nok omsyn til mistankar om at britiske jagarfly på eit eller anna vis var involverte i, eller jamvel forårsaka, havariet til Twin Otter-en. Oppslag i media har med ujamne mellomrom gjort sitt til at saka har vore halden varm. Debatten blussa på ny opp hausten 2002. Mehamn-ulykka var på dagsordenen igjen. Dette medverka til at Stortinget vedtok å oppretta ein ny granskingskomisjon. Mehamn-kommisjonen leverte sin rapport hausten 2005.

På vegner av ein samrøystes kontroll- og konstitusjonskomite kan eg melda at vi meiner det er positivt at denne saka er granska på ny, uavhengig av årsakene til at Mehamn-ulykka igjen vart eit tema i offentlegheita. For komiteen har det vore viktig å gå inn i denne saka på ein open og fordomsfri måte. Vi har lese nøye den store mengda med innspel som har kome til komiteen medan vi har handsama rapporten til Mehamn-kommisjonen. Som saksordfører har eg òg teke initiativ til ei rekkje møte med etterlatne, vitne, media, medlemmer i Mehamn-kommisjonen og operatøren Widerøe. Eg meiner gjennomføringa av desse møta har vore til stor hjelp i arbeidet med saka. Eg vil òg nytta høvet til å takka komiteleiaren og dei andre medlemmene i komiteen for eit godt og konstruktivt samarbeid.

Det er gode grunnar til å tru at dette er siste gongen offentlege styresmakter granskar og aktivt tek stilling til Mehamn-ulykka. Det har gått lang tid sidan havariet. Det er eit sjølvstendig poeng å medverka til at det no vert skapt ro i og rundt denne saka. Dette føreset etter vårt syn to forhold: for det første at granskinga til Mehamn-kommisjonen og komiteens handsaming klargjer dei mest sannsynlege årsakene til havariet, dinest at vi gir dei etterlatne ei form for oppreising for dei påkjenningane som til dels utbreidd mistru til dei fyrste granskingane i denne saka har påført dei.

Komiteen meiner samla sett at Mehamn-kommisjonen har levert eit svært grundig arbeid. Vi sluttar oss til hovudkonklusjonen deira, nemleg at dette var ei tragisk ulukke. Mistankane om at britiske jagarfly på eit eller anna vis har vore årsaka til ulykka, er det ikkje funne bevis for. Det vil framleis vera somme som held fast på nett den forklaringsa. Kanskje vil det ein gong koma for dagen opplysningar som stør ein slik hypotese. Det kan vi ikkje kategorisk sjå vekk frå. Men i dag, på grunnlag av det vi har lese, høyrte og lært, legg vi til grunn at Mehamn-ulykka var nettopp det: ei ulukke.

Komiteen vil streka under at offentlege styresmakter etter alminneleg erstatningsrett ikkje har noko erstatningsansvar overfor dei etterlatne etter Mehamn-ulykka. Ein samrøystes komite går likevel inn for at staten skal gi eit skjønsmessig vederlag. Dei tidlegare offentlege granskingane av Mehamn-ulykka har, som nemnt, eit stykke på veg vore gjennomførte på ein måte som ikkje godt nok har ført til ei avslutning av saka. Komiteen meiner denne

erstatninga skal vera eit økonomisk handslag som gir dei etterlatne ei oppreisning for tidlegare uheldig handtering.

Eg viser til at rettferdsvederlagsordninga sorterer under Stortinget. Som kjent er denne ordninga fleksibel. Det finst ingen formelle retningslinjer for vurderinga av den erstatninga som skal bli gitt.

Rettferdsvederlag kan tilkjennast utan at det ligg føre noko rettsleg grunnlag for erstatningsansvar. I regelen vert rettferdsvederlag berre gitt til han eller ho som er påført ein skade. Då kontroll- og konstitusjonskomiteen handsama «Utvik Senior» sitt forlis våren 2005, uttalte komitefleirtalet at rettferdsvederlagsordninga ikkje skal vera noka erstatningsordning for etterlatne eller andre som er påverka av ulukker, slik det går fram av Innst. S. nr. 242 for 2004-2005. Komitefleirtalet tilrådde då ei eiga erstatningsordning for etterlatne etter «Utvik Senior»-forliset.

Ein samrøystes komite meiner no at ei liknande erstatningsordning bør etablerast for dei etterlatne etter Mehamn-ulukka, og at denne ordninga raskt lyt setjast ut i livet. Det er den seinaste tida reist spørsmål om skatt i høve til ei slik ordning. Eg legg til grunn at ein òg denne gongen slepp å betala skatt av dei tilkjende erstatningane.

Lat meg heilt på tampen streka under at komiteen ser på Mehamn-saka som svært spesiell. Komiteen meiner òg at eventuelle framtidige erstatningssaker fyrst og fremst bør kanaliseras gjennom rettferdsvederlagsordninga.

Det må vera eit mål at omfattande ulukker vert granska og handterte på ein måte som gjer at sakene kan avsluttast på eit mykje tidlegare stadium enn saka om Mehamn-ulukka blir. Det har skjedd mykje sidan 1982 som sannsynleggjer akkurat det. I dag er det andre og betre rutinar for undersøking når ei ulukke skjer. Det ligg føre eit klarare ansvar for oppfølging av pårørande, og det er oppretta ein statleg havarikommisjon for transport. Alt dette borgar for ei anna og betre handtering dersom ei liknande ulukke den som skjeddde for 24 år sidan, skulle koma til å skje i dag.

C a r l I . H a g e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 2013)

S a k n r . 3

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningen av gjeldsordningsloven – oppfølging av Dokument nr. 3:13 (1996-1997) (Innst. S. nr. 122 (2005-2006), jf. Dokument nr. 3:5 (2005-2006))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlemmer av Regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Dagfinn Høybråten (KrF) [13:11:01] (ordfører for saken): Gjeldsproblemer utgjør en alvorlig fattigdomsfelle. I et helhetlig arbeid for å bekjempe fattigdom her i landet er ordninger for å hjelpe enkeltmennesker ut av gjeldsproblemer viktig. Gjeldsordningsloven står sentralt i denne sammenheng. Formålet med loven er å gi personer med alvorlige gjeldsproblemer en mulighet til å få kontroll over egen økonomi.

Hovedformålet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere om saksbehandlingen skjer innenfor de tidsfrister som følger av lov og internt regelverk, og om det rapporteres i henhold til dette.

Justisdepartementets uttalte mål er at den forberedende saksbehandlingen hos namsmannen skal skje innen 90 dager. Undersøkelsen viser at over halvparten av de undersøkte namsmannskontorene overskrider denne fristen. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for gjeldsordningsaker er fortsatt altfor lang. Det har riktignok vært en viss nedgang i antall saksbehandlingdager siden forrige undersøkelse i 1996, men det er fortsatt behov for at Regjeringen tar grep for å få saksbehandlingstiden ned, slik at fristen på 90 dager ikke overstiges.

Når det gjelder saksbehandlingsrutiner for øvrig, viser undersøkelsen at 10 av 14 undersøkte namsmannskontorer ikke har skriftlige saksbehandlingsrutiner for denne type saker, tolv av kontorene har ingen form for kvalitets sikring av utført saksbehandling, og syv av kontorene har kun én person som arbeider med gjeldsordningsaker. En samlet komite finner dette kritikkverdige. For at folk skal kunne ha trygghet for en riktig og likeverdig behandling, kreves bedre rutiner og effektiv kvalitetssikring. Komiteen ber derfor Regjeringen om å iverksette tiltak for å sikre dette.

Tilgjengelig og forståelig informasjon om ordningen er av stor betydning for at målet med loven skal nås. Mulighet for individuell oppfølging er også viktig. Det må ikke bli slik at manglende informasjon om gjeldsordningsinstituttet er det som gjør at folk ikke finner veien ut av gjeldsproblemene.

Fra namsmannskontorene meldes det dessverre at informasjonsmaterialet oppfattes som både utilstrekkelig og utdatert. En samlet komite ber derfor Regjeringen om å vurdere tiltak for å sikre god og tilgjengelig informasjon til beste for bruker.

Å komme i en situasjon der man er i behov for hjelp med egen økonomi, gjør en sårbar. Det kan oppleves som vanskelig. Derfor kreves det kunnskap og evne hos den enkelte saksbehandler til å møte brukerne på en god måte. Det må ikke være slik at de som går inn på et offentlig kontor, føler seg mindre når de går ut igjen enn da de kom inn. Det er det dessverre altfor mange eksempler på og

vitnesbyrd om. Forvaltningen må preges av en grunnholdning av respekt.

Når det gjelder gjeldsordning, krever saksfeltet også inngående juridiske og økonomiske kunnskaper. Komiteen ber derfor Regjeringen vurdere om det bør defineres krav til kompetanse for saksbehandlere av gjeldsordningssaker. Det bør også vurderes hvordan kompetansesentrene kan brukes mer effektivt til opplæring og kursing.

Undersøkelsen viser videre en mangelfull rapportering i forhold til saksbehandlingstider. Det forutsettes at Regjeringen sørger for at kravene til mål- og resultatstyring i bevilgningsreglementet og økonomireglementet for staten blir overholdt også på dette punktet.

Et flertall i Stortinget bad Regjeringen utrede en ordning med personlig konkurs under behandlingen av Dokument 8:66 for 2003-2004. Regjeringen ble også bedt om å fremme forslag om en frarådningsskilt i kredittkjøpsloven. Komiteen ser fram til at Stortinget får seg forelagt saker som følger opp dette. En samlet komite mener også at det er behov for å styrke kontrollen av markedsføringen av usikret kreditt. Regjeringen bes om å fremme en sak for Stortinget som følger opp det.

Mange enkeltmennesker kan fortelle historier om hvordan de opplever at gjelden har blitt en livslang fattigdomsfelle. For dem oppleves uttrykket «gjeldsslave» som en høyst konkret virkelighet. Det er viktig at samfunnet lager ordninger som forhindrer at gjeldsforpliktelser man har pådratt seg, blir et slikt livslangt fangenskap, ordninger som gjør at gjelda kan håndteres innenfor en begrenset tidsperiode.

Årsaken til gjeldsproblemet har endret seg noe siden loven ble vedtatt. Målgruppen den gang var i stor grad personer som satt igjen med stor boliggjeld etter at boligen var solgt. I dag er det gjerne andre forhold som begrunner behovet for gjeldsordning. Denne utviklingen krever at det vurderes om det kan gjøres endringer i regelverket og praksis, for å sikre at målene med ordningen blir best mulig ivarettatt.

Kristelig Folkeparti vil for øvrig senere denne måneden ta opp og gå nærmere inn på disse utfordringene i en interpellasjon til barne- og likestillingsministeren om gjeld og fattigdom. Her vil jeg begrense meg til å understreke betydningen av at offentlige kreditorer også bidrar konstruktivt til en gjeldsordning der dette er hensiktsmessig. En samlet komite ber Regjeringen utarbeide klare retningslinjer for hvordan det offentlige skal forholde seg på dette området.

Gjermund Hagesæter (FrP) [13:16:01]: Gjeldsordning er viktig og nyttig – og siste mulighet – for dei som av ulike årsaker er komme i ein situasjon der dei ikkje greier å betene den gjeldsbyrda som dei har opparbeidd seg. I ein slik situasjon er det viktig og nyttig for alle partar, både kreditor, skyldnar og samfunnet, at ein får til enten ei tvungen eller ei frivillig gjeldsordning.

Det er sjølvstøtt og viktig at det ikkje må vere for enkelt å få gjeldsordning. Ei gjeldsordning må vere den siste og einaste løysinga for å komme à jour, for å greie å

dekkje utgifter og handtere gjelda. Det er sjølvstøtt og viktig å streke under at ein har eit personleg ansvar for ikkje å pådra seg ei for stor gjeld.

Vi er avhengige av å ha ei effektiv og god saksbehandling som er kvalitetssikra i alle ledd, med kompetente saksbehandlarar, slik at ei gjeldsordningsløysing har tillit hos alle partar, at ein føler at dette har gått riktig for seg, og at dette er den einaste og beste løysinga.

Det er i den samanhengen bekymringsfullt at målet om maks 90 dagar på førebua saksbehandling hos namsmannen ikkje er følgt. Det er bekymringsfullt fordi 90 dagar er altfor lang tid. Det er sjølvstøtt uheldig at dette målet ikkje blir nådd i ei tid då det ikkje skulle vere nokon ytre omstende som gjer at etterspurnaden etter gjeldsordning er spesielt stor. Vi har no hatt ei økonomisk oppgangstid i mange år, med stigande eigeomsprisar, stigande aksjekursar og låg rente, og også ei forholdsvis god sysselsetjing. Det gjer at etterspurnaden etter gjeldsordningar – opphoping av det – ikkje bør vere påtrengjande. Samtidig ser vi at gjeldsoppbygginga, spesielt i private hushald, har auka markant dei siste åra. Det gjer at på eit eller anna tidspunkt i framtida kan vi få ei ny opphoping, eller – som ein gjerne også seier – ei ny gjeldskrise for mange som ikkje greier å handtere gjelda si. Det vil gjerne komme samtidig med at ein har stigande rente og fallande eigeomsprisar. Då er det endå viktigare at vi får orden på gjeldsordninga og får saksbehandlingstida ned til målet om 90 dagar, som vi har i dag. Dersom vi ikkje greier det no, vil vi i alle fall ikkje greie det dersom det byggjer seg opp ei ny gjeldskrise.

I den samanhengen er det viktig at offentlege kreditorar er meir fleksible og ikkje så regelbundne som mange eksempel viser. Mange frivillige gjeldsordningar har stranda på at offentlege kreditorar ikkje har vore villige til å redusere sine krav.

Offentlege gebyr er høge, og det er også noko ein bør gjennomgå. Det er klart at når staten grev til seg ekstra gebyr, vil det bli endå vanskelegare å få til ei frivillig gjeldsordning. Ei frivillig gjeldsordning er absolutt å føretrekkje framfor ei tvungen gjeldsordning. Eg trur at partane vil respektere og gå sterkare inn for å handheve ei frivillig gjeldsordning enn ei gjeldsordning som er tvungen og vedteken av namsretten.

Avslutningsvis vil eg ta opp Framstegspartiets forslag som står i komiteinnstillinga.

Presidenten: Representanten Gjermund Hagesæter har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Knut Storberget [13:20:44]: Jeg vil bare gi uttrykk for at vi merker oss de merknadene som nå er kommet. Dette er viktige innspill for det arbeidet som skal gjøres i framtida i forhold til gjeldsordning og gjeldsproblematikk.

Jeg tror representanten Hagesæter har gode poeng i forhold til å vurdere framtida. Det vil være behov for at vi har et effektivt apparat, slik at vi kan håndtere dette. Det er viktig i fattigdomsbekjempelsesstrategien til Regjeringa. Det er også viktig i forhold til mange andre parametere

på folks livskvalitet at vi får raskere saksbehandling. Men jeg tror at en av de viktigste utfordringene først og fremst vil være å kunne informere godt nok, slik at folk vet hvilke tilbud som finnes, tilbud som kan bidra til å forebygge sosiale problemer og ikke minst kriminalitet.

Jeg merket meg det som sies om saksbehandlingstid og saksbehandlingssystem. Nå har bl.a. den sivile rettspleien på grunnplanet vært gjennom en veldig omfattende reform. Det er spennende å se om det kan bidra til at vi kan få mer effektiv saksbehandling. Jeg vil gjøre Stortinget oppmerksom på at datasystemet som skal brukes av den sivile rettspleien på grunnplanet, kalt SIAN, egentlig skulle vært tatt i bruk fra 1. januar 2006. Dette har man ikke fått til på grunn av forholdsvis store problemer med implementeringen av utstyret, men det jobbes for at dette sjølsagt skal skje så raskt som mulig. Det vil bidra til å få saksbehandlingstida ned.

De forhold som komiteen tar opp rundt skriftlige saksbehandlingsrutiner, merker jeg meg. Det er naturlig for oss å ta opp dette bl.a. med politidistriktene i deres styringsdialog og med Politidirektoratet.

Når det gjelder informasjonsarbeidet, mener jeg det er et veldig viktig punkt. Det er tatt grep i forhold til dette arbeidet. Blant annet er det et oppdatert faktablad, man har modernisert brosjyren «Gjeldsproblemer», og det er også i samarbeid med Helse- og omsorgsdirektoratet utarbeidet brosjyremateriell om økonomisk rådgivning. Så her er det gjort noe, men vi er innstilt på å måtte gjøre mer i forhold til informasjonsbiten rett og slett for også å gjøre ordningen kjent.

Jeg er enig i komiteens merknader når det gjelder spørsmålet om kompetanse, og også i spørsmålet om å vurdere krav til kompetanse ved utlysning av stillinger som skal håndtere nettopp dette. Jeg vil legge til at vi over lang tid har hatt en rimelig god kompetanse ute hos lensmennene når det gjelder disse spørsmålene. Men den teknologiske utviklingen, og også utviklingen i forhold til gjeldssituasjonen, fordrer at man henger med i utviklingen, og det er i høy grad et kompetansespørsmål.

Når det gjelder anmerkningene om personlig konkurs, frarådingsplikten fra kredittyster og om markedsføringen av usikret kreditt, er det jo slik at spørsmålet om personlig konkurs er behandlet i Ot.prp. nr. 55 for 2005-2006, kapittel 18, som er fremmet i år og er sendt til Stortinget. Når det gjelder spørsmålet om frarådingsplikten, er det noe Regjeringa nå vurderer. Vi avventer det direktivet som skal komme fra EU om spørsmålet. Så snart det foreligger, vil vi sette i gang arbeidet i forhold til nettopp spørsmålet om frarådingsplikten.

Når det gjelder spørsmålet om markedsføring og det å kunne gi opplysning om effektiv rente m.m., er det et forhold jeg mener vi kan forsere i større grad, uten å avvente andre aktører. Derfor tar jeg sikte på å sende spørsmål om markedsføring, bl.a. opplysning om effektiv rente m.m., på høring allerede før sommerferien.

Når det gjelder komiteens bemerkninger i forhold til regelverket, er det slik at gjeldsordningsloven jo gjennomgikk en relativt omfattende reform i 2003, hvor bl.a. spørsmålet om de offentlige kravene var inne, og hvor

man også åpnet opp for at det som hovedregel skulle gjelde en gjeldsordning for alle typer krav. Den lovendringen som skjedde i 2003, åpnet opp for at skyldneren som tidligere hadde oppnådd gjeldsordning, kunne få gjeldsordning på ny.

Jeg tar merknadene om å vurdere ytterligere forbedring av regelverket med i det videre arbeidet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 2014)

S a k n r . 4

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av medisinsk-teknisk utstyr i sykehus (Innst. S. nr. 123 (2005-2006), jf. Dokument nr. 3:6 (2005-2006))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlemmer av Regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Ivar Skulstad (A) [13:26:43] (ordfører for saken): Stortinget vedtok i 1998 en plan for utstyrsinvesteringer i sykehus for perioden 1998–2002. Utstyrsplannen innebar en ekstraordinær satsing på IT og medisinsk-teknisk utstyr for å bedre utstyrssituasjonen ved alle sykehus. Bevilget totalramme var på 5,3 milliarder kr. Nytt Rikshospital ville videre få dekket ca. 800 mill. kr til medisinsk-teknisk utstyr gjennom egen investeringsplan. Bevilgningene til utstyr i sykehus kunne ses under ett for perioden, slik at utstyr som ikke ble anskaffet det ene året, kunne tas med i planen senere.

Variasjonene mellom de enkelte sykehus i regionen var betydelige, noe som understøtter oppfatningen om at utskiftingen av gammelt utstyr og nødvendige fornyelser tidligere ikke ble foretatt jevnlig og systematisk, men skjedde gjennom store løft. Det var derfor et viktig og betydelig løft som ble vedtatt av Stortinget i 1998. Målsettingen var å bidra til å sette pasientenes behov i sentrum – legge vekt på lett tilgjengelighet til sykehustilbudet og god faglig kvalitet på behandlingen – til fornyelse av medisinsk-teknisk utstyr og til økt kapasitet. I tillegg til dette var handlingsplanen for kreft en viktig del av utstyrssatsingen. Sykehusene hadde i 1998 et innrapportert fornyelsesbehov med hensyn til gammelt utstyr tilsvarende ekstrabevilgningen fra Stortinget.

Komiteen har en felles tilråding i denne saken, men Fremskrittspartiet har valgt å legge inn en egen merknad. I denne merknaden minner Fremskrittspartiet bl.a. om de

forslag til økte investeringer i slikt utstyr som de har fremmet i perioden, også gjennom sine utenlandsbudsjetter, og at de har foreslått å endre fordelingsnøkkelen mellom stat og fylke. Dessuten peker de i merknaden på den mangelfulle oversikten man har over utstyrssituasjonen ved mange av landets sykehus.

Målet med undersøkelsen har vært å belyse om sykehusene har fulgt de prioriteringene som Stortinget la til grunn for utstyrsplanen, og om rutinene for planlegging av investeringene og opplæring i bruk av medisinsk-teknisk utstyr er i samsvar med de krav som stilles.

I Riksrevisjonens eget vedlegg til Dokument nr. 3:6 for 2005-2006 framgår det at de vesentlige dataene som er benyttet i undersøkelsen, er hentet fra svarene i en spørreundersøkelse basert på et spørreskjema sendt til 63 offentlige somatiske sykehus. Videre opplyser Riksrevisjonen at da sluttstrek for denne datainnsamlingen ble satt, manglet det så mange data at det har influert på hvilke aspekter ved undersøkelsen som det har vært mulig å behandle etter intensjonene. Et av disse aspektene er etter saksordførers mening beregningen av gjennomsnittsalder.

Helse Vest har ifølge undersøkelsen de mest komplette rutinene, både hva gjelder historiske data, risikoanalyser, planer og skriftlig beslutningsgrunnlag. I denne regionen kan det dermed dokumenteres at gjennomsnittsalderen for medisinsk-teknisk utstyr har gått ned. Det er ingen overraskelse for meg at der krav til god oversikt og systematisk følges opp, vil dette gi mer nøyaktighet og bedre kvalitet når det gjelder de data som etterspørres.

Ut fra en samlet vurdering av alle foreliggende dokumenter, data og rapporter mener saksordføreren at det er et godt grunnlag for å hevde at sentrale mål for utstyrsplanen langt på vei er nådd.

Investeringene har hatt stor betydning for flaskehalsproblematikk, redusert nedetid for utstyret og økt pasientgjennomstrømning. Dessuten har investeringene i relativt stor grad gått til utskifting av gammelt utstyr i sykehusene og til store forbedringer av IT-utstyr. Kostnader i forbindelse med år 2000-utfordringene er også dekket av investeringene. Investeringene ved Nytt Rikshospital har også gått etter planen, men forbedringer må til når det gjelder sykehusenes investeringsoversikter og planer.

Det er ingen tvil om at opplæringsrutinene i forbindelse med investeringene har vært mangelfulle. Når vi samtidig vet at den teknologiske utviklingen går i retning av stadig mer kostnadskrevende og avansert utstyr, og derav også større krav til operativ kunnskap og oppfølging, ser komiteen svært alvorlig på at Riksrevisjonen har avdekket slike mangler ved opplæringsrutinene. Dette kan gå ut over pasientsikkerheten, og det kan bidra til unødvendig stress og utrygghet når det gjelder arbeidsmiljøet innenfor de enkelte sykehus.

Komiteen konstaterer at også Regjeringen ser alvorlig på dette, og jeg regner med at statsråden har iverksetting av nødvendige tiltak som en prioritert oppgave.

K e n n e t h S v e n d s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Lodve Solholm (FrP) [13:32:25] (leiar i komiteen): I Dokument nr. 3:6 blir det peika på at det medisinsk-tekniske utstyret i sjukehusa er av avgjerande betydning for å nå sentrale helsepolitiske mål om større kapasitet, betre kvalitet og betre effektivitet i pasientbehandlninga.

Framstegspartiet har gjennom heile perioden sidan 1998 stått for auka løyvingar til investeringar i medisinsk-teknisk utstyr, både når det gjeld dei ordinære budsjetta, og når det gjeld utanlandsbudsjetta, og for at staten skulle stå for ein større del av investeringane.

Riksrevisjonen si undersøking har ifølgje Dokument nr. 3:6 hatt som føremål å belyse om dei prioriteringane Stortinget la til grunn for utstyrsplanen av 1998, i Innst. S. nr. 226 for 1997-98, er blitt følgde, og om rutinane for planlegging av investeringar og opplæring i bruk av medisinsk-teknisk utstyr har vore i samsvar med dei krava som bør stillast.

Trass i at det ikkje fullt ut er samsvar mellom Riksrevisjonen sin rapport og SNF sin rapport nr. 18/2003, meiner Framstegspartiet at det er på sin plass å ta til etterretning og følgje opp Riksrevisjonen sine påpeikingar av at sjukehusa har dårleg oversikt på område der informasjon burde ha vore lettare tilgjengeleg, og at Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om sjukehusa utnyttar dei moglegheitene og dei systema dei har til å sikre styringa og oppfølginga av utstyrsinvesteringane.

Heller ikkje oversikt over og planar for framtidig kapitalbehov knytt til fornying av medisinsk-teknisk utstyr ligg føre, ifølgje Dokument nr. 3:6. Det er etter Framstegspartiet si meining ikkje akseptabelt at føretaka har dårleg oversikt over og uhaldbar informasjon om eigne investeringar og framtidig behov for utstyr som er vesentleg for pasientbehandlninga og for utnyttinga av ressursane. Det må krevjast at føretaka lagar oppdaterte planar for utskifting og framskaffing av medisinsk-teknisk utstyr, slik at det er mogleg for staten å vurdere løyvingane og kapitalbehovet – med utgangspunkt i reelle behov og i ønsket om måloppnåing. Rekneskapane må til kvar tid bli førde slik at det er mogleg å lese av status, investeringsmoglegheit og tidsperspektiv på ny.

Helseføretaka sin økonomiske situasjon er eit vedvarande problem i mange samanhengar. Det er vesentleg at det som kan gjerast for å styrkje økonomien og utnytte ressursane best mogleg, blir gjennomført. Medisinsk-teknisk utstyr er ein viktig faktor i denne samanhengen.

Framstegspartiet føreset at føretaka i framtida vil ha ei betre oversikt over rutinar, og at dei vil sørgje for at planlegging og innkjøp blir gjorde etter fornuftige og forretningsmessige prinsipp.

Framstegspartiet sine medlemmer støttar fleirtalsinnstillinga og reknar med at departementet sørgjer for at dette området blir grundig følgt opp heretter.

Laila Dāvøy (KrF) [13:36:22]: Planen for utstyrsinvesteringer i sykehus for perioden 1998–2002 som Stortinget vedtok i 1998, var ein viktig og nødvendig satsing. Tilgjengelig og oppdatert medisinsk-teknisk utstyr i sykehusene gir bedre behandling, raskere behandling og sikrer flere pasienter behandling.

Riksrevisjonens undersøkelse har avdekket svakheter i helseforetakenes planlegging av investeringene og også i opplæringsrutinene knyttet til medisinsk-teknisk utstyr. Dette er alvorlig. Det er viktig at helse- og omsorgsministeren ser til at disse manglene blir utbedret, slik at vi kan få en best mulig utnyttelse av ressursene på området, og slik at pasientene kan kjenne trygghet for riktig og god behandling.

Riksrevisjonens rapport må og skal tas på alvor. Det kan likevel stilles spørsmål ved om metoden Riksrevisjonen har brukt for å regne ut gjennomsnittsalderen for utstyret, gir et fullstendig bilde av utstyrsplanens resultater. Metoden innebærer at snittalderen vil gå mer ned dersom en kjøper mange enheter av utstyr som koster lite pr. enhet, enn om samme sum blir brukt til å kjøpe en dyr enhet. Det kan kanskje også pekes på at undersøkelsen baserer seg på et relativt lite utvalg av respondenter.

Videre går konklusjonen i rapport nr. 18/2003 fra Samfunns- og næringslivsforskning AS, som evaluerer utstyrsinvesteringene i norske sykehus i perioden 2001–2003, i en noe annen retning. Denne undersøkelsen viser at investeringene har gått til utskiftning av gammelt utstyr og innkjøp av nytt utstyr, noe som øker kapasiteten og kvaliteten i behandlingen. Flaskehalsen er blitt fjernet, og pasientgjennomstrømningen har økt.

Godt og tilgjengelig medisinsk-teknisk utstyr er viktig for pasientene. Utstyrsplanen var derfor et viktig grep, som har kommet pasientene til gode. Samtidig er det viktig at de svakheterne som Riksrevisjonens undersøkelse har avdekket, blir tatt på alvor og utbedret slik at pasientene kan få mest mulig nytte av de investeringer som gjøres framover. Jeg har tro på og tillit til at statsråden vil følge dette opp.

Statsråd Sylvia Brustad [13:39:08]: Riksrevisjonens undersøkelse synliggjør mangel på rutiner knyttet til opplæring i bruk av medisinsk utstyr, slik flere talere allerede har vært inne på. Jeg ser i likhet med kontroll- og konstitusjonskomiteen alvorlig på dette. Jeg stilte derfor i foretaksmøter med de regionale helseforetakene i januar 2006 klare krav om at slike rutiner må på plass, og det for alle yrkesgrupper.

Det er helt åpenbart at gode rutiner for opplæring i bruk av utstyret er en forutsetning for å kunne utnytte utstyret effektivt, til beste for pasientene. Det er viktig også av hensyn til pasientenes sikkerhet. Jeg vil følge nøye med og se til at tiltak settes i verk fra helseforetakenes side, slik flere har vært inne på.

Når det gjelder forbedringer knyttet til planleggingsrutiner for medisinsk-teknisk utstyr, har jeg allerede pålagt de regionale helseforetakene å ta et fastere grep på dette området. Jeg vil også her opplyse at departementet har utarbeidet særskilte vurderingspunkter som skal ligge til grunn for alle typer investeringsplaner i de regionale helseforetakene. Disse omfatter også risikovurderinger. Det ble derfor i foretaksmøtene presisert at disse vurderingspunktene skal følges.

Komiteen viser til at kun 17 av 55 sjukehus har klart å gi en total oversikt over investeringer i medisinsk-teknisk

utstyr. Jeg vil her understreke at sjukehusene har både verktøy for og oversikt over investeringer i medisinsk-teknisk utstyr pr. i dag. At sjukehusene på slutten av 1990-tallet ikke hadde god nok oversikt, er også tidligere påpekt fra Stortingets side. Dette er nå fulgt opp, spesielt som følge av helsereformen og innføringa av regnskapsloven, som pålegger helseforetakene å etablere anleggsregistre og regnskapsføre kjøp av utstyr i sine balanser. Det framkommer imidlertid av Riksrevisjonens rapport at foreliggende investeringsoversikter ikke brukes aktivt nok i planleggingsprosessene pr. i dag.

Som jeg omtalte tidligere, har jeg allerede overfor de regionale helseforetakene stilt styringskrav knyttet til planleggingsrutiner for medisinsk-teknisk utstyr, og dette vil bli fulgt opp.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 2014)

S a k n r . 5

Interpellasjon fra representanten Laila Dāvøy til helse- og omsorgsministeren:

«I likhet med i de fleste europeiske land står den norske tannhelsetjenesten i en særstilling sammenlignet med helsetjenesten for øvrig. Det har imidlertid vært en dreining i Norge de siste årene fra å tenke på tennene som atskilt fra helsebegrepet, til å tenke at tenner er også helse. Tannhelseutvalgets innstilling (NOU 2005:11) ligger nå til behandling i Regjeringen, og det tilrådes at det offentliges engasjement rettes mot grupper som anses å ha et særlig behov for tannhelsetjenester. Personer med funksjonstap anses blant annet å være en av disse gruppene. Dette medfører at funksjonstap legges til grunn fremfor hvilke tjenester man mottar, slik det er i dag. Regjeringen har bebudet en omsorgsmelding i juni. Statsråden har bekreftet at det er åpenbart at en del eldre trenger mer hjelp til tannhelse.

Vil statsråden ta initiativ til å oppgradere tannhelsetilbudet for eldre allerede i omsorgsmeldingen?»

Laila Dāvøy (KrF) [13:42:54]: Kristelig Folkeparti har i vinter tatt initiativ til ny eldreplan. Det har vi fått god respons på, og det er positivt med den dialogen vi har med Regjeringen og de andre partiene på området. Det er viktig at det tas et felles løft for eldreomsorgen her i landet, slik at vi får en eldreomsorg som ivaretar den enkeltes behov for pleie og omsorg. Eldreomsorgen skal fylles med mer innhold, gjennom bl.a. å øke kvaliteten og kompetansen.

Alle mennesker skal få dekket sine grunnleggende behov. Å ivareta tannhelsen er en viktig del av den helhetlige omsorgen. En god tannhelse er en viktig forutsetning for å kunne opprettholde en tilfredsstillende livskvalitet. Forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenesten skal sikre at alle som mottar pleie- og omsorgstjenester, får ivaretatt sine grunnleggende behov. Blant disse inngår nødvendig tannbehandling og ivaretatt munnhygiene.

Eldre menneskers tannhelse har de siste årene blitt bedre. Blant hjemmeboende, friske eldre er ikke tannhelse et stort problem. Når imidlertid alderdomsprosessen og sykdom for alvor setter inn, synes eldre mennesker med egne tenner å være en risikogruppe for dårlig tannhelse. Blant hjemmeboende eldre hadde ifølge NOU 2005:11 10 pst. smerter i og plager med tennene, og en tredjedel hadde problemer med spising. Blant eldre i institusjon eller med hjemmesykepleie var det 15 pst. som hadde plager og smerter, og 30 pst. som hadde problemer med spising.

Det er særlig blant eldre mennesker med funksjonstap at tannhelsen raskt blir dårligere når funksjonstapet gjør seg gjeldende. Det kan lett oppstå en ond sirkel dersom tennene ikke tas vare på. Manglende tannstell fordi den eldre ikke klarer dette selv og ikke mottar hjelp til å ivareta tennene, kan føre til ødelagte tenner og betent tannkjøtt, med påfølgende smerter, plager og spiseproblemer. Det vil gjøre at de spiser mindre, eller at de spiser mer ensidig kost, noe som igjen påvirker hele helsetilstanden, inkludert tannhelsen.

Medisinbruk kan også være skadelig for Eldres tenner. Kombinasjonen av medisiner, stillesitting og lavt væskeinntak gjør at de eldre blir tørre i munnen. Munn tørrhet er skadelig for tennene fordi det gir risiko for infeksjoner og problemer med spising og svelging. Det gjør at disse har et særlig behov for å ivareta tennene.

Som nevnt henger ernæring og tannhelse sammen. Et godt og variert kosthold kan forebygge utvikling av sykdom. Det har også innvirkning på tannhelsen. Økt bruk av vann og mer næringsrik og appetittvekkende mat er viktig i det forebyggende arbeidet.

Tannhelse er lite vektlagt i eldreomsorgen når man skal vurdere kvaliteten på den pleien og omsorgen eldre får. I mange institusjoner ivaretas tann- og munnhelsen til eldre godt, men det er store variasjoner mellom institusjoner og mellom fylker. De store variasjonene henger sannsynligvis sammen med kompetansen hos pleiepersonell og bemanningssituasjonen på sykehjem og i hjemmesykepleien.

Til nå har vederlagsfrie tannhelsetjenester for eldre vært knyttet til opphold i institusjon eller til det å være mottaker av hjemmesykepleie, ifølge lov om tannhelsetjenesten. I og med at pleie av syke og eldre i stor grad skjer i hjemmet, er det i dag færre som har rett til offentlig finansierte tannhelsetjenester enn da lov om tannhelsetjenesten ble vedtatt. Sett ut fra grad av funksjonstap og dermed økt risiko for tannhelseproblemer dekkes ikke tannbehandling for hjemmeboende eldre som pleies av sine pårørende.

Dersom tilbud om subsidiert tannhelsebehandling knyttes til grad av funksjonstap, vil denne skjevheten kunne rettes opp. Det er et mål for Kristelig Folkeparti at offentlig finansiering av tannhelsetjenester skal rettes mot grupper med særlige behov. Slik dagens ordning fungerer, er det ikke nødvendigvis de som trenger det mest, som fanges opp.

Det kan være vanskelig å definere hva som er hjemmesykepleie, og hvorvidt man mottar hjemmesykepleie, henger ikke nødvendigvis sammen med funksjonsnivå.

Man bør ikke og skal ikke straffes med dårligere tannhelsetilbud fordi om man pleies av pårørende eller av sine egne.

Det kan innebære utfordringer å definere funksjonstap. Det kan knyttes opp til evnen til å dekke ulike daglige behov, eller til egenomsorgsfunksjoner, som personlig hygiene, påkledning, mobilitet osv., den såkalte ADL-skalaen. Det kan også knyttes opp til evnen til å utføre diverse husholdningsoppgaver, som å ta telefonen, betale regninger, handle og lage mat. Det kan videre knyttes opp til demens, som hukommelse, orienteringsevne og vurderingssevne. Disse ulike parametrene påvirker evnen til faktisk å klare å pusse tennene selv, muligheten til å kontakte tannlege når det er behov for det, eller til å huske å pusse tennene, eller evnen til å vurdere om det er behov for å gjøre noe med tennene. Det er viktig å oppfatte når funksjonstapet trer frem, slik at den eldre selv, pårørende og pleiepersonell i samarbeid med den Eldres tannlege og fastlege kan iverksette tiltak for å forebygge tannskader.

I NOU 2005:11 tas det til orde for at fastlegen ut fra vurdering av funksjonstap skal gis rett til å henvise til offentlig finansierte tannhelsetjenester. Dette er en ordning som høres funksjonell ut, slik jeg ser det.

For å opprettholde god tannhelse hos pleietrengende eldre må det sikres et godt samarbeid mellom kommunehelsetjenesten og tannhelsetjenesten. Tannhelsetjenesten – og særlig tannpleierne – sitter inne med omfattende kunnskap om hvordan man best kan ivareta tennene til eldre og pleietrengende slik at tannskader kan forebygges. En god tannhelse er en viktig forutsetning for å kunne holde oppe en tilfredsstillende livskvalitet. Gjennom daglig tannstell kan en sørge for at ikke tannplager utvikler seg på en måte som gjør det vanskelig å ta til seg føde, eller fører til sykdommer og andre helseplager. Det må satses på utstrakt kursing av pleiepersonell og på individuell informasjon, slik at det kan bli enklere for pleiepersonell å gi den enkelte det tannstellet som vedkommende trenger.

Kommunehelsetjenesten er ansvarlig for det daglige stellet av pleietrengende, også innen tannhelse. Gjennom et samarbeid kan kompetansen og kvaliteten øke. Tannhelsetjenesten i fylket har på sin side ansvaret for å ha tilsyn med tannhelsen til denne gruppen og for å gi nødvendig tannbehandling.

En forutsetning for at tannhelsetjenesten skal kunne ivareta sitt ansvar på området, er at det sikres god kapasitet og tilgang til tannleger i hele landet. Det er viktig for Kristelig Folkeparti å gi et likeverdig tjenestetilbud uavhengig av hvor man bor i landet. Rekrutterings- og stabilitetsproblemer skaper problemer for tannhelsetjenesten og er et hinder for at målsettingen blir nådd. Det vil være en forutsetning å ha god geografisk tannlegedekning for å kunne styrke tannbehandlingstilbudet til pleietrengende eldre. Dette er en viktig sak, som bør prioriteres når Regjeringen skal følge opp NOU 2005:11 om det offentlige engasjement på tannhelsefeltet.

Utviklingen i fremtiden vil være at flere mottar hjemmesykepleie, og terskelen for å få institusjonsplass vil bli høyere. De eldre vil være eldre og svakere før de kommer på institusjon. Likevel: Det er gledelig at mye tyder på at

flere i framtiden vil ha egne tenner i behold. Men samtidig vet vi at disse dermed vil ha et spesielt stort behov for å ivareta tann- og munnhelse. Dette viser at tannhelse blant pleietrengende eldre vil bli stadig viktigere i framtiden. Det er derfor jeg håper at statsråden allerede i den bebudede omsorgsmeldingen vil følge dette opp, og at hun også vil ta initiativ til å oppgradere tannhelsetilbudet for pleietrengende eldre.

Statsråd Sylvia Brustad [13:52:14]: Jeg er helt enig med representanten Dāvøy i at tannhelsetjeneste til eldre er et felt som bør vies større oppmerksomhet. Selv om befolkninga i hovedsak har relativt god tannhelse i Norge, er det fremdeles åpenbart noen som trenger hjelp til å ta vare på egen tannhelse. Mange har også problemer med å kunne betale omfattende og kostnadskrevenne tannbehandling selv, når det er behov for det.

Gjennom de siste årene har Stortinget gitt sin tilslutning til å utvide ordninger for offentlig finansierte tannhelsetjenester, som også kommer de eldre til gode. Eksempler på dette er, som representanten kjenner godt til, økt trygderefusjon for behandling av periodontitt og tilskudd til rehabilitering av tannsettet når tenner har gått tapt som følge av denne sykdommen. Ved innføring av egenandelstak 2 ble en også omfattet av visse former for tannbehandling, og i tilleggspolisjonen i høst sørget Regjeringen for at egenandelstak 2 ble senket fra 3 500 kr til 2 500 kr.

I NOU 2005:11 Det offentlige engasjement på tannhelsefeltet, påpekes det at det fortsatt er grupper som har et udekket behov for tannbehandling, men som av ulike grunner ikke har fått et godt tilbud. Som representanten Dāvøy er kjent med, følger det av tannhelsetjenesteloven at fylkeskommunene har et ansvar for at det gis et regelmessig og oppsøkende tilbud om tannhelsetjenester til prioriterte grupper. Grupper av eldre, langtidssyke og uføre i og utenfor institusjon hører inn under de prioriterte gruppene. For disse vil den kommunale organisasjonsformen med hensyn til pleie- og omsorgstjenester ha betydning for retten til tannhelsetjenester. Kriteriene for hvem som omfattes av rettighetene av dem som ikke er i institusjon, er definert i forskriften.

Siden tannhelsetjenesteloven trådte i kraft i 1984 er det skjedd store endringer i kommunenes organisering av tjenester til eldre. Flere eldre som tidligere ville ha fått plass på institusjon, forblir hjemme og mottar pleie- og omsorgstjenester og helsetjenester utenfor institusjonen. På den måten kan de risikere at de ikke blir omfattet av rettigheter i tannhelsetjenesteloven. Det er derfor all grunn til å gå gjennom dette regelverket.

Kvalitetsforskriften for pleie- og omsorgstjenesten pålegger kommunen å utarbeide skriftlig nedfelte prosedyrer som skal søke å sikre at brukere av pleie- og omsorgstjenester får tilfredsstillende grunnleggende behov. Tannbehandling og ivaretatt munnhygiene inngår selvfølgelig som et grunnleggende behov. Det personellet som til daglig har hånd om pleie og omsorg for brukeren, skal sørge for at det daglige munnrenholdet kan gjennomføres. Den fylkeskommunale tannhelsetjenesten har ansvar for å bi-

dra til at det kommunale pleie- og omsorgspersonellet får nødvendig opplæring også i munnstell.

Det er nylig offentliggjort en kartlegging av munnhelsen til institusjonsbeboere og kartlegging av omfanget av nedfelte prosedyrer og rutiner for beboernes munnstell. Kartlegginga viser – kanskje ikke overraskende – store variasjoner både mellom individer, institusjoner og fylker.

Som representanten Dāvøy viser til, er det i NOU 2005:11 foreslått at personer med funksjonstap anses å ha et særlig behov for tannhelsetjenester. Forslaget innebærer at det vil være personens helsetilstand som er kriteriet for om vedkommende skal tilbys tannhelsetjenester, og ikke alder, diagnose eller at de mottar spesifikke kommunale tjenestetilbud, slik det er i dag. Utvalget foreslår også at personer med sviktende helse bør tilbys tannhelsetjenester tidligere i sykdomsforløpet enn hva tilfellet er i dag. Dette synes jeg er interessante forslag.

Regjeringa vil i nærmeste framtid ta stilling til en videre oppfølging av de forslagene som er fremmet i denne offentlige utredninga. Dette vil omfatte de forslagene som skal følges opp, tidsplan for oppfølging og i hvilken form saken skal presenteres for Stortinget.

Regjeringa har i Soria Moria-erklæringa nedfelt at vi vil starte arbeidet med en offentlig tannhelsereform. Tannhelsetjenester til eldre vil bli en av de sentrale drøftingene vi skal i gang med i tilknytning til dette arbeidet.

Representanten spør om jeg vil ta initiativ til å oppgradere tannhelsetilbudet til eldre i omsorgsmeldingen. Mitt svar er at organisering og finansiering av tannhelsetjenester til eldre i første rekke vil bli vurdert i forbindelse med oppfølginga av tannhelseutredninga. Hovedbegrunnelsen for dette er at jeg synes det er viktig å vurdere tannhelsetjenester til eldre i sammenheng med det samlede offentlige engasjementet på tannhelsefeltet, noe som omfatter hele befolkninga. Men noe vil nok også kunne bli omtalt i den nevnte omsorgsmeldingen, for det er åpenbart at det er mange grupper av eldre som trenger et bedre tilbud enn tilfellet er i dag.

Laila Dāvøy (KrF) [13:57:46]: Jeg takker for statsrådens svar. Jeg er svært glad for at statsråden poengterer at det vil bli og er behov for større oppmerksomhet rundt eldres tannhelse framover.

Det er riktig at det er gitt langt bedre refusjonsordninger innenfor ulike områder til ulike grupper de senere årene. Jeg har i dag vært spesielt opptatt av de eldre, og det er vel kanskje to forhold jeg vil framheve spesielt: Det er at de som enten har hjemmesykepleie eller er på sykehjem, faktisk har gratis tannbehandling, og at de som bor hjemme, ikke har det. Jeg ville nok ønsket at statsråden tok med seg akkurat dette og vurderte det i forbindelse med omsorgsmeldingen, i tillegg til opplæring av personale for å få mer fokusering på tannhelsen for dem som er under offentlig omsorg. Statsråden sa også at noe av dette kanskje kunne følges opp i omsorgsmeldingen. Det er spesielt disse to punktene jeg er opptatt av.

Det er stor fare for at en del eldre når tannhelsen skranter og de ikke får tatt vare på tennene sine på en god nok måte, enten de er i sykehjem eller i sitt eget hjem, får pro-

(Dāvøy)

blemer med ernæring. De klarer kanskje ikke å tygge – de tygger ikke lenger. De får problemer med å få nok og god nok næring i seg når tyggefunksjonen er borte. Vi vet også at vi lever lenger, og at flere av den grunn blir aldersdemente, og da kan man lett glemme å ta vare på tennene sine.

Det er positivt at statsråden sier at det er all grunn til å gå gjennom dette, og at Regjeringen om kort tid vil ta stilling til oppfølging av NOU-en. Jeg ser fram til dette arbeidet, men igjen håper jeg at statsråden, spesifikt på de to områdene jeg har nevnt i dag, kan ta dette med seg og vurdere om det er mulig å ta det opp allerede i den bebudede stortingsmeldingen om eldreomsorg. De eldre kan egentlig ikke vente så veldig lenge på å få en bedre tannhelse.

Statsråd Sylvia Brustad [14:00:28]: Regjeringa skal følge opp, slik vi har lovt i Soria Moria-erklæringa. Jeg oppfatter at det ikke er noen uenighet mellom representanten Dāvøy og meg om hvor vi vil hen. Det er helt åpenbart, jeg gjentar det, at det er en del eldre, men også en del andre mennesker i dette landet som det offentlige nok bør stille opp mer for, slik at de kan ta vare på tennene sine – for å si det veldig enkelt.

Når det gjelder tiltak for eldre spesielt, kan noe av det bli omtalt i den meldinga som er varslet i vår, men en del av det bør nok også ses i sammenheng med hva vi totalt gjør på dette området. Men det kommer vi tilbake til, og vi kommer tilbake til det ganske raskt.

Jeg tror det viktigste, som representanten også er opptatt av når det gjelder eldre, er å sørge for at vi har lover og regler som blir fulgt opp i praksis. Vi har nå en situasjon der en del eldre bor hjemme, og det er grunn til å tro at de ikke får den oppfølginga når det gjelder tannstell som de bør ha. På denne bakgrunnen signaliserer jeg at vi åpenbart må gå gjennom regelverket, slik at det fungerer i praksis – det kan være i forhold til en del hjemmeboende, men også, som representanten sier, i forhold til en del som allerede i dag er i sjukeheim eller institusjon.

Dette følger vi med på, og vi skal følge opp. Vi kommer tilbake i løpet av kort tid, og jeg tar selvfølgelig med meg de signaler som kommer fra Stortinget i så måte.

Sonja Mandt-Bartholsen (A) [14:02:18]: Interpellanten setter fokus på ett område innen tannhelse som er viktig, blant mange flere. At tennene er en del av kroppen og dermed må ses i sammenheng, er vi nok enige om. At eldre har spesielle problemer, er også noe vi kan enes om. Men det er mange flere sider av denne saken som det også er viktig å ha med seg.

Resultater fra undersøkelser som er gjort, referert i Tannlegeforeningens blad, Tidende nr. 10/2005, viser at to tredjedeler av dem som ble spurt, vurderer sin egen tannhelse som god. 9 pst. mente at den var dårlig. I denne undersøkelsen var det ikke sammenheng mellom bostedsregion og vurdering av helse ellers. Men vi finner flest tannløse blant de eldste som bor i små kommuner, og blant dem som har lav inntekt. I denne saken er det viktig

å få fram at mange vurderer sin tannhelse som god. Så får vi se på dem som ikke gjør det.

I NOU 2005:11 kommer det fram at tannhelsen er forbedret ganske bra de siste tiårene, men at geografiske forskjeller finnes. Det er mer ugunstig å komme fra et distriktsfylke, og kanskje særlig fra nord, og det er også ganske store sosiale forskjeller. Økt tilgjengelighet og økt fokus i flere ledd kan være tiltak som kan bedre dette. Når en snakker om økt tilgjengelighet, betyr det tannleger og tannpleiere, og det betyr igjen behov for økt utdanningskapasitet for begge disse yrkesgruppene.

Mange eldre bor hjemme lenger, og mange får hjelp fra hjemmetjenesten. Det bør være en selvfølge at tannstell er en del av den pleien og det tilbudet som gis. Medisiner, dårlig ernæring og plager med munntørthet, som interpellanten nevnte, er kjente utfordringer i hjemmesykepleien. Noen ganger kan det være nok med gode tips og råd eller endring av vaner, mens andre ganger må det mer hjelp til.

Eldre som er i institusjon, opplever, som statsråden nevner, stor variasjon i kvalitet og tilbud. En artikkel i Dagsavisen den 25. april viser akkurat dette. Det kan være fordi prosedyrene og rutinene som det jobbes etter, ikke er gode nok, fordi fokuset på tannstell ikke alltid er det beste, eller fordi det i en travel hverdag blir tatt litt lett på det eller overlatt til den enkelte. Vi må også huske på at det å pusse tennene er det veldig mange som ønsker å gjøre selv, og det er noe som det er viktig å få lov til å gjøre lengst mulig. Men her kan det gjøres mye med enkle grep, som f.eks. det som ble nevnt i svaret til statsråden, at den fylkeskommunale tannhelsestjenesten kommer og veileder på institusjonene, at det blir en viktigere del av utdannelsen for helsepersonell, og at man viser at ernæring, helse, tannhelse og trivsel hører sammen. Forebygging er bedre enn reparasjon, både for dem som bor hjemme, og for dem som bor i institusjon.

NOU-en viser også til andre grupper enn dem interpellanten spør om. Noe av dette har vi allerede tatt vare på i vårt første budsjett. Tilbudet til rusavhengige og fengselsinnsatte er bedret betraktelig. Det er grupper som har dårlig tannhelse, og som også blir eldre etter hvert. De har dårlig økonomi og lite tilgjengelig tilbud om stell av tennene sine. De tilbakemeldingene vi nå får fra ulike deler av landet, viser at dette er godt mottatt. Vi var i Larvik og besøkte et metadonprosjekt. Der fikk vi tilbakemelding om at det å få et tilbud om å få stelt tennene sine, er viktig. Det er også viktig å tenke på at dette er en gruppe som stadig blir eldre.

Meldinger vi får fra Rogaland, viser akkurat det samme, så her er det grunn til å være fornøyd med det vi har gjort.

Men når vi nå ser på NOU-en, ser vi at det er nødvendig å se på flere sider av tannhelsen. Det går på holdninger, forebygging og utdanning, og selvfølgelig økonomi. Det kommer vi til å møte igjen, som statsråden sa, både når vi behandler NOU-en og når vi får omsorgsmeldingen.

Harald T. Nesvik (FrP) [14:07:25]: Først vil jeg få lov til å takke interpellanten for den problemstillingen

som reises her, men jeg vil også få lov til å si at dette ikke er noen ny problemstilling. Dette er en problemstilling som har vart over år, faktisk i mange år, så at det er på høy tid at vi klarer å få gjort noe med det. I hvert fall sett fra undertegnede og Fremskrittspartiets side var nok saken knyttet til periodontitt og rehabilitering av tannsett i forbindelse med den sykdommen på mange måter et gjen-nombrudd når det gjelder det som går på refusjon. I den forbindelse er jeg i hvert fall rimelig glad for å ha vært med og kjempet igjennom den saken på vegne av Fremskrittspartiet.

Jeg tror også at dette har litt med hvordan vi ser på det som har med refusjon å gjøre. Hvis vi går inn og ser på det regelverket som finnes i folketrygdloven knyttet til refusjon, er det helt åpenbart at det som gjelder munnhulen, nesten er tatt ut av refusjonssystemet, bortsett fra noen få ting, og selvfølgelig bortsett fra de gruppene som vi har vært inne på som har gratis tannbehandling. Det skulle også bare mangle at akkurat den gruppen som i dag har gratis tannbehandling, ikke skulle ha det.

Så vil jeg også bare knytte et par kommentarer til oppfordringen som interpellanten reiser, om man kan ta dette med i omsorgsmeldingen som kommer til sommeren. Den omsorgsmeldingen skal jo behandles i Stortinget, så da blir det bare opp til Stortinget hvorvidt dette også legges inn som et tema. Oppfordringen har gått til statsråden om at hun i hvert fall omtaler det og drar i gang debatten. Men det er Stortinget selv som bestemmer hva man tar inn i form av merknader og forslag når omsorgsmeldingen kommer til behandling i denne sal. Det har vi store muligheter for.

Jeg tror det er viktig at vi også fokuserer litt på den tjenesten som blir gitt. Jeg tror ikke vi kommer så langt hvis vi bare skal drive og snakke om reparering. Det er viktig at vi tar med oss det som har å gjøre med forebygging og rehabilitering av tannsettet. Det viser seg at det er veldig store variasjoner ut fra bostedsadresse på hva slags type tiltak man får. Det er helt åpenbart at det i en del tilfeller faktisk er rimeligere å trekke tennene istedenfor å rehabiliterer tannsettet. Er det verdig? Jeg tror vi må se på regelverket knyttet til den tjenesten som den enkelte skal få.

Så tar interpellanten opp en veldig viktig problemstilling knyttet til forskjellen mellom dem som har fått en institusjonsplass, og dem som kanskje oppfyller kravet til å få en institusjonsplass, men som ikke har kommet inn, eller hvor familien faktisk har tatt på seg ansvaret for å hjelpe den enkelte hjemme. I den forbindelse vil jeg faktisk anbefale at statsråden vurderer hvorvidt man skal se på om rettigheten til refusjon for tannbehandling bør knyttes til om man oppfyller kravet til institusjonsplass, istedenfor å se på om man befinner seg i en institusjon, slik at også denne gruppen kan få muligheten til å få hjelp.

Jeg tror det helt åpenbart er en sammenheng mellom dårlig tannsett og det som har med inntak av føde å gjøre. Vi risikerer faktisk at man på grunn av ubehag med å tygge maten kan bli underernært, noe som igjen vil medføre sykehusinnleggelse og også tapte leveår på sikt.

Videre er det helt åpenbart at vi ikke bare kan si at det er pleiepersonellens ansvar å sørge for tannhygienien i in-

stitusjonene. Vi må også ta innover oss det tidspresset som faktisk er i mange av institusjonene i dag, og det tidspresset som er innenfor hjemmesykepleie- og hjemmehjelpsordningen, og den korte tiden de har til rådighet for den enkelte bruker. Vi er også nødt til å se på det i den samme sammenhengen.

Jeg tror at det viktigste vi nå kan gjøre, er nettopp å fokusere på problemstillingen, vise at vi ønsker å gjøre noe, og at det også må komme klare rettigheter for den enkelte når det gjelder hva som skal følges opp, og at man får klare og gode retningslinjer for hva slags type tjenester den enkelte skal ha, uavhengig av bostedsadresse. Noen av problemene vi ser i dag, er at det er store forskjeller lokalt og regionalt når det gjelder hva slags type tilbud man faktisk får.

Sonja Irene Sjøli (H) [14:12:38]: Det har vært hevdet at tannhelse er helsepolitikkenes stebarn. Det er derfor betimelig med en grundig debatt om det offentliges engasjement på dette området. Jeg vil gi honnør til interpellanten for å ha satt dette spørsmålet på dagsordenen.

Den norske tannhelsen er generelt sett god, og den er blitt bedre de siste tiårene, slik også statsråden var inne på. Dette skyldes ikke minst forebyggende tiltak overfor barn og unge. Flertallet av den norske befolkningen har god økonomi og relativt lave utgifter til tannhelse. På bakgrunn av dette støtter Høyre konklusjonen i NOU 2005:11 om at det ikke bør innføres en generell refusjonsordning for tannhelseutgifter for voksne.

Samtidig er det slik at enkelte har svært dårlig tannhelse. Dette kan føre til sterke smerter og problemer med å spise, og det oppleves som sosialt belastende, som også flere har vært inne på. Slike tannhelseproblemer rammer i særlig grad personer med rusproblemer, syke eldre, kronisk syke og personer med psykiske lidelser. Enkelte har også så lav inntekt over tid at de har problemer med å dekke utgifter til tannlege. Blant annet på bakgrunn av behovet for å styrke helsetilbudet til disse gruppene nedsatte Samarbeidsregjeringen et offentlig utvalg som skulle utrede ulike deler av tannhelsetjenesten.

Høyre og Samarbeidsregjeringen startet arbeidet med å styrke tannhelsetjenesten for dem som trenger det mest, og vi mener dette er den viktigste retningen for det videre arbeidet innen tannhelsefeltet. Samarbeidsregjeringen sørget for en betydelig utvidelse av tilbudet om lavterskelhelsetjenester til rusavhengige fra 11 mill. kr fordelt på 8 kommuner i 2001, til 54 mill. kr til 38 kommuner i 2005. Innenfor denne satsingen ble det avsatt midler til lavterskelhelsetilbud, som bl.a. er etablert i Oslo. Det har gitt veldig mange rusmiddelmissbrukere bedre helse, og, som også flere har sagt, en ny start på livet.

Også personer med psykiske lidelser har et særlig behov for bedre tannhelsetjenester. Den psykiske sykdommen kan i seg selv påvirke pasientens evne til å ivareta tannhelsen. I tillegg fører bruk av psykofarmaka til munn-tørrhet, som for mange gir betydelige tannhelseproblemer. I lys av at det psykiske helsevernet nå utvikles i retning av mer oppfølging i nærmiljøet, vil mange psykisk syke miste retten til dekning av tannbehandling som er

knyttet til langtidsinstitusjonsopphold. Høyre vil understreke at denne pasientgruppen må få bedre og ikke dårligere rett til tannhelsetjenester.

Det er dokumentert at enkelte eldre syke har svært dårlig tannhelse, og at tannhelsen ikke ivaretas godt nok innenfor den offentlige omsorgstjenesten. Det er, som flere har vært inne på, uakseptabelt og uverdigg at syke eldre opplever smertefulle tannhelseproblemer som følge av mangel på hjelp til grunnleggende tannhygiene. Arbeidet med forebyggende tannbehandling må derfor intensiveres innenfor helse- og omsorgstjenesten.

En annen hovedutfordring innenfor tannhelsefeltet har vært rekruttering av tannleger og tannpleiere til enkelte distrikter. Samarbeidsregjeringen iverksatte derfor en handlingsplan for økt rekruttering av tannhelsepersonell, og alle kjenner vel til det nye tannlegestudiet i Tromsø som ble opprettet under Samarbeidsregjeringen, og som vil bidra til bedre rekruttering i Nord-Norge.

Høyre stiller seg imidlertid kritisk til mange av de reguleringsforslagene som presenteres i NOU 2005:11. Byråkratiske ordninger som et eget tannhelseinspektorat, etableringskontroll og prisregulering kan føre til et svekket tilbud av tannhelsetjenester og dermed et dårligere tannhelsetilbud til befolkningen.

En undersøkelse utført av Opinion på vegne av Forbrukerrådet viser at 98 pst. av de spurte er fornøyd med tannlegen sin. I undersøkelsen oppgir 75 pst. at faglig dyktighet er det viktigste kriteriet når de velger tannlege, etterfulgt av 9 pst. som sier at beliggenhet betyr mest, og 8 pst. som mener at prisen er det avgjørende. Dette tilsier at det ikke er grunn til å gjøre dramatiske endringer i tannhelseforvaltningen for det store flertallet av pasienter. Tiltakene må, som jeg var inne på, snarere ta sikte på bedre hjelp til dem som trenger det mest, eldre, rusmiddelbrukere, psykisk syke og pasienter med kroniske sykdommer, som også statsråden var inne på i sitt innlegg. Jeg tror det er bra at det kan komme noe om det i omsorgsmeldingen, men jeg er faktisk enig med statsråden i at det er viktig å få en helhetlig gjennomgang for flere grupper og se på disse problemstillingene i en større sammenheng, og vi ser fram til å få en sak hit til Stortinget slik at vi alle kan være med og drøfte disse problemstillingene.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [14:17:43]: Målet for tannhelsepolitikken bør være å oppnå et likest mulig tilbud til hele befolkningen, sånn at den enkeltes økonomi ikke blir et hinder for god tannhelse. I dag vet vi at enkelte grupper av voksne har spesielt høye utgifter fordi de faller utenfor tilbudet til den offentlige tannhelsetjenesten eller til folketrygden. I tillegg vet vi at dette ofte er de samme menneskene som i utgangspunktet har dårlig økonomi, og vi vet at graden av kunnskap, bevissthet og muligheter til god forebygging også har en tendens til å variere med sosioøkonomisk status. Å ha dårlige tenner er veldig stigmatisert i vårt samfunn, der flere og flere har råd til rent kosmetiske inngrep. I tillegg er det smertefullt, og det skaper store problemer på andre områder.

Alt dette viser at tannhelse i høyeste grad også handler om sosiale ulikheter, både når det gjelder helse og i helse-

vesenet, noe vi som utgjør flertallspartiene på Stortinget, og også Regjeringa, har sagt at vi skal fokusere spesielt på. Dessuten er det her, som flere har vært inne på, et regionalt fordelingsproblem, fordi det er mangel på tannleger i mange deler av landet.

SV har i mange år vært opptatt av disse tingene. Vi kan ikke akseptere urettferdigheten i at de som har minst, også mottar det dårligste tilbudet fra helsevesenet, eller at det er bostedsadressen som avgjør hva slags tilbud en får. Heldigvis har det skjedd mye de siste åra, og flere grupper er blitt inkludert i det offentlige engasjement for bedre tannhelse. Tak 2 er ett eksempel, og dette taket senket Regjeringa med 1 000 kr i inneværende års budsjett. Det er veldig bra. Et annet eksempel er rusmiddelavhengige i behandling, som vi også styrket tilbudet til i inneværende års budsjett. Det er vi også veldig fornøyd med. Men fremdeles er det mange som får trukket tenner, eller som ikke får fullgod behandling, fordi tannhelsetilbudet er altfor dårlig. Det ønsker vi å gjøre noe med, og derfor har vi skrevet i regjeringserklæringa at vi vil «starte arbeidet med en offentlig tannhelsereform». Det ser vi fram til.

Norge har aldri hatt et tannhelsetilbud som har vært sidestilt med det generelle helsetjenestetilbudet når det gjelder refusjon fra folketrygden, og det er derfor en lang vei å gå før tannhelsetjenesten kan anses å være sidestilt med helsetjenestetilbudet for øvrig når det gjelder offentlige refusjonsordninger. Som ledd i å bedre denne tjenesten og offentlige refusjoner knyttet til den må man altså finne fram til de gruppene som bør gis prioritet med hensyn til et bedre tilbud i offentlig regi, eller via refusjonsordninger fra folketrygden. Dette har vi store forventninger til. Som statsråden sa, er det sånn at flere eldre som tidligere ville ha fått plass i en institusjon, forblir hjemmeboende og mottar pleie- og omsorgstjenester og helsetjenester utenfor institusjonen. På den måten kan vi risikere at de ikke blir omfattet av rettigheter i tannhelsesloven, og dette må vi rette opp. Flere, bl.a. Sonja Sjøli og interpellanten sjøl, har vært inne på konsekvensen av dårlige og manglende tenner, f.eks. når det gjelder smerte og problemer med ernæring, så jeg trenger ikke å beskrive det ytterligere.

Forslaget som Tannhelseutvalget fremmer, og som representanten Dāvøy viser til i sin viktige interpellasjon, mener vi er et godt forslag. I tillegg er det nødvendig med bedre kunnskap innad i hjelpeapparatet. SV støtter også mange andre tiltak som står i utvalgets innstilling, men jeg kommer ikke til å gå inn på dem nå, fordi vi ikke diskuterer dette i all sin bredde. Men det er mye som vi må ta fatt i.

Helt avslutningsvis: Det er mange som gjennom åra har påpekt at tennene er en del av kroppen, og det skulle vel strengt tatt vært nødvendig.

Rune J. Skjælaaen (Sp) [14:22:00]: Interpellanten er opptatt av tannhelsetilbudet. Hun fokuserer særlig på eldre hjemmeboende og den forskjellsbehandlingen som ligger i at eldre i institusjon i hvert fall en god del steder får et tilfredsstillende tannhelsetilbud, mens hjemmeboende ikke er omfattet av den samme retten.

Når vi snakker om tannhelse og planlegger tannhelse, er det viktig å ha et langt tidsperspektiv for dette. Forebyggende tannhelsearbeid tror jeg er en svært viktig samfunnsmessig investering. Jeg synes det er veldig bra å se hvordan tannpleierens status øker, at antall søknader fra skoler om å opprette tannpleiestudier er økende, og at det er flere og flere som søker denne utdanningen. For jeg tror det er viktig å kunne differensiere oppgavene innenfor tannhelse, der tannpleiere faktisk har en meget viktig funksjon når det gjelder det forebyggende arbeid, både blant barn og ungdom og selvfølgelig blant eldre.

I Senterpartiet er vi opptatt av de forskjeller vi ser når det gjelder tilgjengelighet til tannhelsetjenester, mellom mange distrikter og byene. Den er dårligere rundt omkring i mange distrikter. Der er også tannhelsen dårligere, noe en mener skyldes at tilgjengeligheten til tannhelsetjenester er dårligere. Derfor er det viktig for Senterpartiet å støtte tiltak som sikrer bedre rekruttering både for tannpleiere og for tannleger rundt omkring i Distrikts-Norge. Jeg synes jo en del av de forslagene som ligger i Tannhelseutvalgets innstilling, er interessante, uten å skulle ta stilling til dem. Men når en snakker om etableringskontroll, erkjenner en jo at det er områder i landet vårt der det er for få tannleger, og områder der det faktisk er ganske mange. Tannhelseutvalget har en rekke forslag, og jeg synes det er viktig at en får mulighet til å vurdere disse.

Jeg er helt og fullt enig med statsråden i at Tannhelseutvalgets forslag om at det er personens helsetilstand som bør være utgangspunktet for retten til tannhelsetjenester, er interessant. I Soria Moria-erklæringen står det at Regjeringen skal starte arbeidet med en tannhelsereform. Jeg synes det er veldig flott at en har greid å starte blant de aller svakeste, nemlig med å øke tilbudet til de rusavhengige. Så får en ta skritt for skritt og se hvor det faktisk er størst behov. Når en i dag har forskjeller mellom dem som er i institusjon, og dem som er hjemmeboende, men som kanskje er kvalifisert for å være på institusjon, synes jeg nettopp at forslaget om at personens helsetilstand skal være det avgjørende, er et meget interessant forslag.

Gunvald Ludvigsen (V) [14:26:33]: Også eg vil takke interpellanten for at ho har fokusert på dette viktige helseområdet. Det er jo det det er – tannhelse er også helse.

Eg skal ganske fort seie at Venstre går inn for at tannbehandling skal bli sidestilt med legebesøk, slik at ein får ei refusjonsordning med eit eigendelsystem. Ei offentlig finansiering av tannbehandling vil vere rettferdig for alle, etter vår oppfatning. I dag er det faktisk slik at mange droppar tannlegebesøk fordi det er for dyrt. Det gjeld mange grupper. Det gjeld bl.a. studentar, grupper av kronikarar og personar med andre personlege eller sjukdomsrelaterte problem.

Venstre er positivt til å gje dei som treng det mest, gratis tannbehandling. Mange rusmisbrukarar slit med dårlege tenner. Mange med spiseforstyringar har svært dårleg tannhelse og må i enkelte tilfelle ta opp lån for å greie å dekkje kostnadene ved behandling. I dag veit vi at eit forsøksprosjekt med å gje utsette grupper blant eldre og ufø-

re gratis tannlegebehandling, har vore vellykka. Ein har altså nokre erfaringar å byggje på.

NOU 2005:11, som har vore nemnt før, om det offentlege engasjementet på tannhelsefeltet, har introdusert omgrepet «personer med funksjonstap» som ein ny kategori i staden for det gamle «gruppe C», som beskriv dei som allereie hadde rettar innafor lova om tannhelsetenester. Venstre meiner at vi må gå mykje lenger. I mange låginntektsfamiljar veit vi at tannhelse er svært nedprioritert. Mange med låge inntekter droppar tannhelseundersøkingar, med det resultat at problema og kostnadene veks. Venstre meiner at personar med ei inntekt på under 2G skal få gratis tannbehandling. Dårleg tannhelse er sosialt stigmatiserande, som vi har høyrte mange andre seie. Det kan for nokre grupper hindre sosial kontakt, og det gjer det vanskeleg å skaffe seg arbeid. I tillegg er det ofte store smerter knytt til det å ha dårleg tannhelse.

Det er stor einigheit om at det ikkje finst faglege grunnar til at tannbehandling skal vere åtskilt frå anna medisinsk behandling. I lys av dette meiner Venstre at ei offentlig finansiert ordning knytt til tannbehandling vil gje utsette grupper verdigheit og sikre betre tannhelse for heile folket.

Eg meiner etter å ha høyrte alle innlegga tidlegare i denne debatten i dag, at det er ganske rimeleg å tolke det slik at ei betring av tannbehandlingstilbodet til eldre og forskjellige vanskelegstilte grupper har fleirtal i denne salen. No har Regjeringa to anledningar til å vise kva dei vil gjerre. Då tenkjer eg sjølv sagt på den varsla omsorgsmeldinga og også på oppfølginga av NOU 2005:11. Eg ser fram til behandlinga av desse sakene. Venstre ønskjer å signalisere ei offensiv haldning med tanke på ei betring av det gjeldande tannhelsetilbodet i kongeriket.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [14:30:30]: Aller først har jeg lyst til å takke interpellanten for å ha tatt opp dette temaet. Det er både lærerikt og givende. Men som det også er sagt, dette er ikke noe nytt emne. I en undersøkelse fra 1998 som gikk på demenssyke eldre, var det faktisk slik at 53 pst. hadde for dårlig munnhygiene. Den undersøkelsen konkluderte helt klart med at pleie- og omsorgspersonellet hadde for lite kunnskaper om tann- og munntstell.

I 2001 ble det gjort en ny kartlegging. Da så man at tallet på dem som hadde for dårlig munntstell, hadde sunket til 34 pst. Man har her fått en holdningsendring blant pleiepersonell som jobber med de eldre. I 2005 ble tannhelsen hos eldre nærmere undersøkt. Nye fakta viser at mange har tannrøte og andre plager med tennene, hele 32 pst. har problemer med tygging, spising og svelging, og rundt 20 pst. har i tillegg problemer med munntørhet.

For å hjelpe på dette må tannhelse prioriteres i studieplaner og i sykepleierutdanningen, og det holdningsskapende arbeid på dette feltet må intensiveres. Lærestedene som utdanner syke- og hjelpepleiere samt omsorgsarbeidere, legger for liten vekt på denne delen av helsen, og dette må endres.

Eldre på institusjon og de som mottar tjenester fra hjemmesykepleien, har krav på tannhelsetjenester, og de

skal også hjelpes med tannhygiene i de tilfellene de har behov for hjelp. Pleiepersonell skal aktivt følge opp dette. En fortsatt bedring av tannhelsen til eldre vil medføre en bedre allmenntilstand, og må prioriteres. Da må ikke minst helsepersonell bli gitt nok tid, kompetanse og utdanning slik at dette kan gjennomføres på en ordentlig måte.

Her har vi i Norge helt klart en utfordring, ikke minst når vi vet at vi innenfor tannhelsesektoren vil måtte gjennomgå en ganske stor strukturforandring, da fylkeskommunen som kjent er på vei ut. Vi må finne fornuftige løsninger på dette slik at vi får en gjennomføring som skaper trygghet for befolkningen i Norge, og slik at man vet at man har tilgang til tannhelsetjenester.

Laila Dāvøy (KrF) [14:33:56]: Jeg har lyst til å takke statsråden for svarene hun har gitt, og også de andre som har vært engasjert i en veldig levende, interessant og god debatt. Jeg er enig med statsråden i at lover og regler må følges opp i praksis, og det er gledelig at både lover og regler vil bli gjennomgått.

Jeg tror det er veldig viktig å se på rutiner i forhold til personalet. Det må være like viktig å stille munnhulen og jobbe forebyggende med munnhelse som det er for resten av kroppen. Det bør man kanskje fokusere på umiddelbart, også uavhengig av ny eldreplan. Men en eldreplan eller en melding vil gi et veldig godt incitament, og vil være et godt redskap når man sammen skal se på kvalitet, for tannhelse handler også om kvalitet og helsetilbud, slik jeg ser det.

Harald Nesvik var inne på at kravet til gratis tannhelse kunne være at man hadde en tilstand som oppfylte krav til å få en institusjonsplass. Det er en måte å se det på. Slik jeg har tenkt, vil det å ha et funksjonstap – at man rett og slett ikke lenger er i stand til selv å ta vare på tennene – kanskje være det beste utgangspunktet når man skal se på dette.

Sonja Sjøli sier at en helhetlig gjennomgang er nødvendig og at mye må ses på i sammenheng. Jeg er for så vidt enig i det også, samtidig som jeg helt klart ser at mange eldre har liten tid til å vente. Helsetilstanden forfaller veldig fort når tannhelsen ikke tas vare på, og vi vet at når ulikhetene er så store allerede, er det en del eldre som i dag lever med altfor store problemer knyttet til tannhelse.

Ting tar tid. Det er et stort arbeid Regjeringen skal gå igjennom. Oppfølgingen av NOU 2005:11 gjelder mange, mange viktige grupper og tannhelse. Derfor vil jeg nok en gang håpe at statsråden vil se nøye på de to punktene som spesielt jeg har tatt opp i dag, og jeg takker igjen for at hun har signalisert at noe kan gå raskere på dette området.

Statsråd Sylvia Brustad [14:36:34]: Det virker som om det er bred enighet om at det trengs forbedringer, og at tannhelse ikke har vært viet nok oppmerksomhet tidligere. Det er helt åpenbart at det er vi nødt til å gjøre noe med.

Det er ingen tvil om at tannhelse har betydning for helse, og jeg vil si også for selvtilliten. Det har vi spesielt fått veldig klare tilbakemeldinger om når det gjelder folk som

har problemer med rus. Det var også derfor at vi, som Stortinget selvfølgelig er meget godt kjent med, foreslo og fikk vedtatt mer penger til folk med rusproblemer, for å forbedre tannhelsen allerede fra i år.

Vi har startet, og vi skal gå videre. Jeg vil selvfølgelig komme tilbake til Stortinget, som jeg har varslet, på egnet måte, slik at vi får anledning til å gå mer i dybden både når det gjelder innhold og forslag til tiltak, og når det gjelder hvilke grupper dette bør omfatte – det er selvfølgelig deler av gruppa eldre.

Presidenten: Interpellasjonsdebatten i sak nr. 5 er dermed avsluttet.

S a k n r . 6

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av europaparlaments- og rådsvedtak nr. 854/2005/EF om skiping av eit fleirårig fellesskapsprogram om fremjing av sikrere bruk av Internett og ny direktetekopla teknologi (Sikrere Internett pluss) (Innst. S. nr. 134 (2005-2006), jf. St.prp. nr. 5 (2005-2006))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2014)

S a k n r . 7

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene May-Helen Molvær Grimstad, Hans Olav Syversen og Bjørg Tørresdal om maksimal ukentlig oppholdstid for barn i barnehage (Innst. S. nr. 133 (2005-2006), jf. Dokument nr. 8:32 (2005-2006))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter statsrådens innlegg innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 5 minutter.

– Det anses vedtatt.

Espen Johnsen (A) [14:39:09] (ordfører for saka): Vi skal behandle forslaget frå Kristeleg Folkeparti om maksimal oppholdstid kvar veke for barn i barnehagen. Forslagsstillarane ønskjer ei slik avgrensing, og dei ønskjer at Regjeringa skal kartleggje tilbod og behov for barnetilsyn på kvelds- og nattetid.

I innstillinga frå komiteen står Kristeleg Folkeparti åleine om det synet og det forslaget. Dei andre partia går i ulike merknader ikkje inn for ei slik lovregulering som Kristeleg Folkeparti ønskjer, og dei vil nok i debatten gjere greie for sine syn i saka.

For Arbeidarpartiet er det viktigaste i barnehagedebatten at vi får til ei utbygging av rimelege barnehageplassar, med god kvalitet på det pedagogiske tilbodet, til alle som ynskjer det. Vi har veldig store ambisjonar på vegner av ein veldig viktig sektor, til det beste for barna.

I dag er fenomenet med barnehagar som er opne utanom det vi ofte kjenner som vanleg arbeidstid, relativt lite utbreidd. Like fullt er det slik at nokre vil ha eit behov for barnehageplass på andre tider enn den vanlege opningstida, av ulike grunnar. Då er vi positive til at det blir oppretta slike tilbod. Regelverket vi har i dag, gjev moglegheit for det, og det regelverket ønskjer vi å behalde.

I forslaget frå Kristeleg Folkeparti kan ein lett få inntrykk av at ei lovregulering av opphaldstida i barnehagen er nødvendig for å sikre at foreldre skal ha nok tid saman med barna sine. I Arbeidarpartiet er vi overbeviste om at foreldre i all hovudsak gjer alt dei kan for å få vera saman med ungane sine, og at ei lovregulering for å hindre at barn er for lenge i barnehagen, derfor ikkje er vegen å gå.

Tidlegare har eg oppfatta at Kristeleg Folkeparti stort sett har vore bekymra for foreldra sin valfridom, fordi det er foreldra som veit best for sine barn. No ser det ut som om det er for mykje valfridom som er bekymringa, eller kanskje heller at foreldra vel noko som ikkje nødvendigvis er akkurat slik som Kristeleg Folkeparti skulle ønskje.

I Arbeidarpartiet har vi ikkje den bekymringa. Tvert om meiner vi at eit tilbod som sikrar at barna får god kvalitet i barnehagetilbodet, og at foreldra kan få vera yrkesaktive, er positivt, også for forholdet mellom foreldra og barna og for tida dei har saman.

Det er i dag kommunen som barnehagemyndigheit som har ansvar for barnehagetilbodet, og det er også kommunen som derfor må vurdere om det er behov for eventuelt andre eller utvida opningstider i barnehagane, ut frå behovet i den enkelte kommunen. Vi meiner det framleis bør vere slik, og meiner at kommunane saman med foreldra er godt i stand til å vurdere behovet for opningstider og kor lenge den enkelte ungen skal vere i barnehagen. Der det ut frå dei lokale forholda er slik at ei utvida opningstid er aktuelt, er vi positive til at kommunane har fleksibilitet i opningstidene sine. Den moglegheita har vore der i mange år.

Det er viktig, ettersom vi vil halde fram med den praksisen, å gje eit positivt signal til dei som meiner meir fleksible opningstider i barnehagen vil vera positivt for barna og for foreldra til barna som går i barnehagen. Vi er overbeviste om at barnehagen si pedagogiske rolle blir godt ivareteken, sjølv om enkelte barnehagar skulle få opningstider utover det som blir rekna som vanleg arbeidstid.

I innstillinga ser det ut som om heile denne debatten kom opp som eit resultat av eit avisoppslag i vinter, der statsråden og statssekretæren uttrykte seg positivt til nattopne barnehagar. Dei uttrykte seg altså positivt til det regelverket vi har i dag. Eg har lese det avisoppslaget og er heilt einig i alt det som statssekretæren der gjev uttrykk for, som er eit reflektert bilete av det som er kvardagen for mange barn og småbarnsforeldre i dag. Regelverket i dag

gjer at ein kan møte desse behova ut frå kva som er tilstanden i den enkelte kommunen.

Dette er ikkje ein debatt om at barnehagen skal ta barna frå foreldra, men ein debatt om korleis barnehagen også kan vere med og gjere kvardagen litt enklare for enkelte små barn og småbarnsforeldre.

Ei lovregulering, slik Kristeleg Folkeparti ønskjer, er etter fleirtalet i komiteen si oppfatning ikkje vegen å gå. Fleirtalet ser heller ikkje behovet for at Regjeringa skal kartlegge behovet for barnetilsyn om kvelden og natta.

Innstillinga frå fleirtalet i komiteen er at forslaget derfor ikkje blir bifalt.

Olemic Thommessen (H) [14:44:17]: Familien er den naturlige ramme for oppvekst. Vi i Høyre stoler på at familiene er de som er best skodd, i alle fall i all hovudsak, til å innrette sin egen hverdag i forhold til hvordan de skal passe på sine barn, og legge til rette for hvordan det best kan gjøres. I hvilken utstrekning man da vil bruke barnehage, er for oss en naturlig del av det bildet. Barnehagetilbudet bør derfor være sammensatt, og det bør være mangfoldig, slik at familier med forskjellige typer behov kan finne ordninger som passer godt for dem. Å arbeide seg frem til det tror vi handler om at vi har et godt tilfang av forskjellige typer barnehager, der de private barnehagene er et viktig bidrag. I den grad man skal kunne planlegge dette, holder vi fast ved at det er kommunene som er nærmest til å se hvilke behov som er i det enkelte området.

Vi har derfor konkludert med at det ikke er noen god løsning å skulle lovregulere noen makstid. Ikke sånn å forstå at vi synes det er noen fordel at barn er veldig, veldig lenge i barnehagen, men hva som må forstås som lenge, og hvordan man vil håndtere det, må altså bli den enkelte families anliggende. Det synes ikke vi det er noen grunn til å gripe inn i, ut fra de tall og den kunnskap vi i dag har om bruken av barnehager.

Det at familien har tid til sine barn, er en verdi i seg selv, en verdi som vi vil bidra til å bygge opp under gjennom forskjellige ordninger: barnetrygd, kontantstøtte og andre tiltak som kan ivareta svake grupper med særlige behov. Men det å gå inn med en så tydelig inngripen som foreslått her, vil altså ikke vi støtte.

L o d v e S o l h o l m hadde her igjen teke over presidentplassen.

May Hansen (SV) [14:47:13]: Forslagsstillerne i Dokument nr. 8:32 mener det er behov for en lovendring som begrenser barns ukentlige oppholdstid i barnehagen, og at det i hovudsak er arbeidslivet som skal tilpasse seg familielivet, ikke motsatt. Sosialistisk Venstreparti er enig i at det i større grad er arbeidslivet som må tilpasse seg familielivet, men vi vil ikke støtte forslaget om maksimal ukentlig oppholdstid i barnehagen.

Det er flere ulike årsaker til at en ønsker å utvide åpningstiden i barnehagene. Det er den enkelte families behov og muligheten for større valgfrihet som er årsaken til at man ønsker å legge til rette for en utvidet åpningstid.

Enslige forsørgere med skift- og turnusarbeid har store problemer med å få hverdagen til å gå rundt. Barn av foreldre med skiftarbeid og turnus må ofte først ha barnepass om natta og så barnehageplass om dagen. Det er klart det hadde vært mindre stress både for barnet og for familien at barnet fikk sove i barnehagen de gangene det var nødvendig, og våkne til det gode pedagogiske tilbudet som en barnehage er på dagen.

Det er ikke sammenheng mellom eventuelt behov for nattåpne barnehager og barnehagens rolle som pedagogisk tilbud på dagtid. Barnehagens pedagogiske tilbud svekkes ikke om noen barn sover der om natta, med tilsyn. Mange barnehager har i flere år hatt overnatting som et ekstra tilbud til barn i barnehagen. Jeg skjønner ikke hvordan forslagsstillerne kan hevde at dette går ut over barnehagens pedagogiske innhold. Det må man begrunne fra denne talerstol.

Det er kommunene som er lokal barnehagemyndighet, og kommunene må derfor vurdere behovet for åpningstider i barnehagene, herunder også eventuelt nattåpne barnehager. Regelverket som i dag brukes for barnehager som er åpne om natta, har vi hatt de siste ti årene. Barnehageeiere som ønsker å holde barnehagen åpen utover dagtid, må ha særlig godkjenning fra kommunen.

Det er kommunene, som lokal barnehagemyndighet, som må kartlegge behovet for barnehager, herunder også behovet for barnetilsyn på kvelds- og nattid. Dette kan selvfølgelig kommunene, som best kjenner det lokale behovet og tiltakene. Det er kommunene som er best egnet til å vurdere sitt tilbud til sine innbyggere.

De foreldre som får stønad til barnetilsyn, kan enten bruke denne stønaden til private løsninger eller bruke den til barnehager. Vi mener derfor at det ikke er nødvendig med en kartlegging av dette behovet fra Regjeringas side.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [14:50:37] (leiar i komiteen): Foreldre med små barn treng tid til å vere i lag med barna sine. Derfor er det naudsynt med gode ordningar som gjer det mogleg å kombinere yrkesdeltaking med ei god og stabil barneomsorg. Med bakgrunn i Regjeringa sine signal om utvida opningstid i barnehagen i Dagsavisa 18. januar i år fremma Kristeleg Folkeparti forslag om ei endring som set ei grense for kor lenge barnet kan vere i barnehagen.

No ønskjer heldigvis ikkje Regjeringa lovendring på dette området, og ho ønskjer kanskje heller ikkje å følge opp andre forslag lansert i media, som skilsmisse på dagen. Likevel har Regjeringa sendt ei klar oppfordring via media til barnehagane om å utvide opningstida innanfor dagens regelverk for å bøte på tidsklemma. Barn har behov for fritid og kvile, og Kristeleg Folkeparti er bekymra for at lengre opningstid kan føre til auka press om lengre arbeidsdag for foreldra.

På same måte som vaksne treng barn fritid og kvile. Kristeleg Folkeparti har derfor lagt fram eit forslag om maksimal oppholdstid i veka i barnehage. For vaksne blir arbeid og fritid regulert i arbeidsmiljølova. På same måte som vaksne treng barn også fritid.

Vi må også sjå på andre alternativ enn døgnopne barnehagar for å hjelpe dei som treng barnepass om kvelden og natta. Derfor har vi bedt Regjeringa greie ut behovet for barnepass om kvelden og natta og kome med forslag om korleis det kan løysast.

I tillegg til at barnehagen er eit omsorgstilbod, skal barnehagen vere ei pedagogisk verksemd. Kristeleg Folkeparti meiner ein generell tilgang til døgnopne barnehagar vil svekkje barnehagen som pedagogisk tilbod. Som vi kjenner til, er førskulelærarar ei mangelvare. Ved auka opningstid vil dei same førskulelærarane og anna personale måtte dekkje opp eit lengre tidsrom. Allereie i dag er det knapt med personale på morgonen og ettermiddagen. Auka opningstid, t.d. frå 7 til 18, vil gje ein lengre periode med éin eller i beste fall to vaksne på avdelinga. Den pedagogiske verksemda føregår dessutan på dagtid.

Representanten May Hansen var inne på forholdet til den pedagogiske kvaliteten. Dersom ein får mange nye nattoopne barnehagar utan å endre regelverket i forhold til bemanning: Det er klart at det er eit press allereie på å få nok førskulelærarar, slik det er i barnehagen i dag.

Barnehagen skal formidle verdiar og kultur, gje rom for barns eiga kulturskaping og medverke til at alle barn får oppleve glede og meistring i eit sosialt og kulturelt fellesskap. Det er det som er barnehagen si oppgåve. Barnehagen kan ikkje dekkje alle behov. Kristeleg Folkeparti går mot ein tanke om at barn skal vere lenger i barnehagen for å bøte på tidsklemma. Om småbarnsforeldre med dagarbeid ikkje har moglegheit til å hente barnet sitt etter ti timar i barnehagen, er det arbeidslivet som må tilpasse seg ungane og familiane sine behov og ikkje omvendt. Vi vil sikre barna gode omsorgsvilkår.

Saksordføraren var inne på om Kristeleg Folkeparti var bekymra for valfridomen. Det er vi ikkje. Kristeleg Folkepartis ærend er ikkje å korte ned dagens opningstid i barnehagane eller å forby nattoopne barnehagar. Men vi må fokusere på det viktigaste. Dei viktigaste måla i barnehagepolitikken er å få full barnehagedekning med god kvalitet og dernest å setje ned maksprisen. Då må tilbodet på dagtid vere første prioritet.

Kristeleg Folkeparti er bekymra for at kvaliteten i barnehagen går ned om fokuseringa på pris, plass og opningstid blir einerådande. Fleire barnehagar opplever press frå kommunen om å opprette nye avdelingar innanfor same arealet og kutte ned på bemanninga. Vi må ikkje misse kvaliteten av syne i iveren etter å nå alle andre mål innanfor barnehagepolitikken. Det er fleire foreldre som har uttrykt bekymring t.d. over at ein der ein har lengre opningstid, ikkje har krav om auka bemanning. Det er viktig at vi held fokuset på kvalitet, for når småbarnsforeldre leverer barn i barnehagen, ønskjer dei at barna skal ha det godt og trygt når dei er der. Det er eit viktig omsorgstilbod og pedagogisk tilbod.

Det er kvardagen til barna våre som blir ramma om vi ikkje tek omsyn til kvaliteten. Framstegspartiet har i sitt program grunngeve sitt syn på barnehagar med at det er eit effektiviseringspotensial i barnehagar. Eg lurar på kva for barnehagar Framstegspartiet har funne som har for mange vaksne og for god plass.

For Kristeleg Folkeparti er det eit mål at dei barna som går i barnehage, skal ha ein god kvardag med tilstrekkeleg rom for fritid og kvile. Då må vi skaffe nok plassar og behalde den gode kvaliteten som ligg til grunn i barnehage-lova, og unngå at ungene får så lang dag i barnehagen at dei ikkje får tid og overskot til samver med familie og verner i nærmiljøet.

Eg vil til slutt fremje dei forslaga som Kristeleg Folkeparti har i innstillinga.

Presidenten: Representanten May-Helen Molvær Grimstad har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Eli Sollied Øveraa (Sp) [14:56:05]: Forslagnsstillarane er opptekne av at barnehagar med fleksibel oppholdstid ikkje må bli ei ordning som fører til auka press om lengre arbeidsdagar. Det er eg samd i. Eg delar uroa hjå forslagnsstillarane dersom utviklinga skulle bli slik at familielivet i sterkare grad må tilpasse seg arbeidslivet, og ikkje omvendt. På fleire område har utviklinga i lang tid vore den motsette, at arbeidslivet i aukande grad har måtta tilpassa seg familielivet. Det har m.a. skjedd gjennom stadig betre permisjonsordningar for småbarnsforeldre. Det er ei ønskt utvikling, og vi må passe oss slik at ikkje denne utviklinga snur.

Det er mange barnefamiliar som kjenner at dei får for lite tid saman, ikkje minst i småbarnsfasen. Senterpartiet ønskjer derfor å vere med på å vidareutvikle og målrette eksisterande ordningar og føreslå nye verkemiddel som kan medverke til å gi ei betre ramme om dei første leveåra til barna. Full barnehagedekning og betre permisjonsordningar for småbarnsforeldre er to viktige mål for den sitjande regjeringa, og vi er allereie i gang med å levere.

Meir fleksible opningstider i barnehagane vil kunne vere eit godt tilbod til fleire familiar, slik at foreldre lettare kan kombinere arbeid og omsorg for eigne barn. Særleg gjeld dette for dei foreldra som jobbar skift eller turnus. Både arbeidsgivarar og barnehagar har eit ansvar for å leggje til rette for løysingar som gjer det mogleg for barnefamiliarne å vere meir saman, samtidig som foreldra kan vere yrkesaktive. Det er viktig at dette skjer på måtar som ikkje gjer det vanskelegare for foreldre å motstå press frå arbeidsgivarar om å jobbe lengre dagar.

Eg vil tru at det er semje i denne salen om at det finst grenser for kor lenge barn har godt av å vere i barnehagen, og likeins semje om at ungene treng tid saman med foreldra sine. Men dei som best av alle veit dette, er foreldra sjølve. Uavhengig av opningstida i barnehagen har eg difor tiltru til at foreldre innrettar seg på ein slik måte at dei får tid saman med ungene sine.

Senterpartiet finn ikkje grunn til å støtte forslaget om maksimal oppholdstid pr. veke i barnehagen. Vi meiner også, som fleirtalet gjer, at det ikkje er samanheng mellom eventuelle behov for nattope barnehagar og rolla til barnehagane som pedagogisk tilbod på dagtid. Eg vil minne om, slik fleire andre har gjort før meg, at det alle-reie finst eit regelverk for barnehagar som er opne om natta. Dette regelverket seier at barnehageeigarar som ønskjer å halde ope utover dagtid, må ha særleg godkjenning

frå kommunen. Det er kommunen som lokal banehagemyndigheit, og ikkje staten, som må vurdere trongen for utvida opningstider i barnehagane. Senterpartiet vil at det skal halde fram slik, og vi ønskjer ikkje ei statleg overstyring og detaljregulering av den lokale barnehagemyndigheita på dette området.

Senterpartiet har tiltru til at foreldre innrettar seg til beste for seg sjølve og for familien. Vi har også tiltru til kommunane som lokale barnehagemyndigheiter. Samstundes må det gå ei utfordring til arbeidsgivarar, både offentlege og private, om at dei også bidreg til gode løysingar som kjem til møtes småbarnsforeldre sitt ønske om tid saman med eigne barn.

Statsråd Øystein Djupedal [15:00:11]: Forslaget fra stortingsrepresentantene May-Helen Molvær Grimstad, Hans Olav Syversen og Bjørg Tørresdal gjelder spørsmålet om maksimal ukentlig oppholdstid for barn i barnehage og spørsmålet om å kartlegge behovet for barnetilsyn om kvelden og natten.

Når det gjelder spørsmålet om maksimal ukentlig oppholdstid for barn i barnehage, er jeg enig med forslagsstillerne i at det i hovedsak er arbeidslivet som skal tilpasse seg familielivet, ikke motsatt. Det medfører imidlertid ikke riktighet at Regjeringen har gitt signaler om økt åpningstid i barnehagene. Det regelverket vi i dag har for barnehager som er åpne på nattid, har vi hatt de siste ti årene. Regjeringen har ingen planer om å endre dette, og har heller ikke signalisert det. Det er kommunene som lokal barnehagemyndighet som må vurdere behovet for eventuelle nattåpne barnehager. Jeg har den tiltro til foreldre at de selv kan vurdere hva som er deres barns beste i de tilfeller de ikke selv kan ta hånd om barna om natten.

Departementet har heller ikke fått henvendelser som tyder på at det er behov for å regulere barns oppholdstid i barnehage ved lov. Jeg mener foreldre og barnehageeiere har de beste forutsetninger for å finne fram til løsninger som kommer både familiene og det enkelte barn til gode. Jeg kan i dag ikke se at det at noen barn har behov for barnehageplass på nattid, vil frata dem den muligheten et pedagogisk tilbud på dagtid kan gi.

Når det gjelder behovet for barnetilsyn om kvelden og natten, er det kommunen som lokal barnehagemyndighet som har ansvaret for å kartlegge behovet for barnehager. Jeg mener de også bør kartlegge behovet for barnetilsyn på kvelds- og nattid og eventuelt sørge for et nattåpent tilbud dersom særlige forhold tilsier et behov for det. Jeg mener det regelverket vi har i dag, fungerer bra nok. Forslagsstillerne viser til at aleneforeldre i dag får stønad til barnetilsyn. En slik stønad kan brukes både til å betale for private løsninger og til barnehage. Jeg har på denne bakgrunn ingen planer om å utrede dette spørsmålet nærmere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [15:02:31]: Statsråd Djupedal seier at Regjeringa ikkje har gitt nokon signal om nattope barnehagar. Ifølgje oppslaget i Dagsavisen, som det her er blitt referert til, verka det

som at det her kom nokre nye signal frå Regjeringa – det var iallfall tydeleg både i overskrifta og i ingressen, men det kan jo ha vore feil vinkla. Det var mange førespurnader frå media om ein ville stille opp til debatt. Vi fekk vite at ingen frå Regjeringa, verken statsråden eller andre, ville vere med og debattere dette. Korleis skulle vi tolke det? Kva låg det egentleg i det at ein ikkje ville stille opp til debatt? Viss det var slik at det ikkje låg noko i det, kunne ein ha stilt opp i ein mediedebatt med ein gong og avvist det.

Men det som eg lurar på i forhold til dei utfordringane som vi har om kvaliteten i dagens barnehagar, er om statsråd Djupedal, med alle desse måla som vi ønskjer å nå, som full barnehagedekning, er bekymra for at kvaliteten kan vere under press? Og kva vil statsråden gjere med det?

Statsråd Øystein Djupedal [15:03:36]: For det første medfører det ikke riktighet at vår regjering, ved verken meg selv eller min statssekretær, har uttrykt ønske om å endre dagens regelverk. Det har stått der i ti år, og det er barnehageeier og foreldre som sammen må håndtere regelverket, slik at man får hverdagen til å henge sammen. Vi har ikke signalisert endringer i dette regelverket, som heller ikke den forrige regjering gjorde endringer i.

Når det gjelder kvaliteten i barnehager, er vår regjering veldig opptatt av det. Vi har akkurat nå vedtatt rammeplanen for barnehager, og vi har selvfølgelig lagt vekt på kvaliteten i – skal vi si – barnehagenes læreplaner eller fagplaner. I tillegg har vi innskjerpet muligheten for dispensasjonsadgang for pedagogiske ledere i det tilfellet man ikke klarer å skaffe pedagogisk personale. På mange ulike felt styrker vi altså nå kvaliteten, med kombinasjonen av tre ting: Vi bygger ut barnehageplasser i et tempo vi ikke har sett før, vi setter prisen ned til et nivå som begynner å bli meget akseptabelt, og i tillegg opprettholder vi og styrker kvaliteten. Så vi gjør altså alt det som foreldre som har barn i barnehage, ønsker at vi skal gjøre. Dette er et av vår regjeringens aller viktigste satsingsområder.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk. Fleire har heller ikkje bedt om ordet til sak nr. 7. (Votering, sjå side 2014)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutt, sa

presidenten: Vi skal då votere over sakene nr. 1–4 og 6–7 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Carl I. Hagen sett fram tre forslag på vegner av Framstegspartiet. Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at ekteparet A og B får kompensert sine totale dokumenterte utgifter som direkte relaterer seg til deres kamp for full oppreisning, regnet fra mars 1994 og frem til dags dato, med renter. Fra den sum som fremkommer etter en

gjennomgang av kostnadene, trekkes allerede utbetalte kr 1 200 000 for kostnadsdekning av utgifter som fremkommer i partenes forlik datert 26. januar 2006. Forslag om tilleggsbevilgning som sikrer slik kompensasjon, fremmes i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett våren 2006.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Som billighetserstatning innvilges A kr 1 000 000 og B kr 500 000 som uttrykk for at det offentlige har sviktet i sin behandling av deres sak og tilkjennegevise av sakens alvorlige og kritikkverdige karakter.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for en gjennomgang av kontroll- og kvalitetssikringssystemet for påtalemyndigheten og politiets embetsutførelse, og fremme forslag om eller sørge for gjennomføring av tiltak og omorganiseringer som sikrer at de kritikkverdige forhold som er behandlet i Dokument nr. 4:1 (2005-2006), ikke skjer igjen.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Framstegspartiet vart med 82 mot 25 stemmer ikkje vedtekne. (Voteringsutskrift kl. 15.13.04)

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 4:1 (2005-2006) – om særskilt melding fra Stortingets ombudsmann. Politiets og påtalemyndighetens behandling av to anmeldelser – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde tilrådd:

I

Stortinget ber Regjeringa etablera ei særskilt erstatningsordning for etterlatne etter Mehamn-ulukka.

II

Stortinget ber Regjeringa oppnemna ei eiga nemnd som får som oppgåve å fastsetja erstatningsbeløp og definera kven som skal omfattast av ordninga.

III

Dokument nr. 24 (2004-2005) Rapport til Stortingets presidentskap fra Stortingets granskningskomisjon for Mehamn-ulykken – vert lagd ved protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Gjermund Hagesæter sett fram tre forslag på vegner av Framstegspartiet. Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen gjennomgå kompetansebehovet hos saksbehandlere engasjert av namsmannen, med sikte på å stille kompetansekrav som sikrer brukere best mulig og likest mulig saksbehandling.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen gjennomgå gebyr som ilegges av namsmannen og antall ganger gebyr kan ilegges samme hovedkrav. Det skal videre gjennomgås i hvilken grad en reduksjon av gebyrbelastningen kan bidra til å redusere antallet gjeldsoffer, og det skal legges frem forslag om nødvendige endringer på bakgrunn gjennomgangen.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sette i verk nødvendige tiltak for å sørge for at offentlige kreditorer i større grad viser fleksibilitet og bidrar konstruktivt til gjeldsordning på linje med kreditorer i det private næringsliv.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Framstegspartiet vart med 83 mot 23 stemmer ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.03)

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 3:5 (2005-2006) – Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningen av gjeldsordningsloven – oppfølging av Dokument nr. 3:13 (1996-1997) – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 3:6 (2005-2006) – Riksrevisjonens undersøkelse av medisinsk-teknisk utstyr i sykehus – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: I sak nr. 5 ligg det ikkje føre noko vote-ringstema.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde tilrådd:

Stortinget gjev samtykke til godkjenning av avgjerd i EØS-komiteen nr. 17/2006 om innlemming i EØS-avtala av europaparlaments- og rådsvedtak nr. 854/2005/EF om skiping av eit fleirårig fellesskapsprogram om fremjing av sikrere bruk av Internett og ny direktekopla teknologi (Sikrere Internett pluss).

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten har May-Helen Molvær Grimstad sett fram to forslag på vegner av Kristeleg Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om maksimal ukentlig oppholdstid for barn i barnehage.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen kartlegge behovet for barnetilsyn om kvelden og natta, og eventuelt fremme forslag til praktiske og økonomiske ordninger som kan imøtekomme behovet.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Kristeleg Folkeparti vart med 98 mot 7 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.47)

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 8:32 (2005-2006) – om forslag fra stortingsrepresentantene May-Helen Molvær Grimstad, Hans Olav Syversen og Bjørg Tørresdal om maksimal ukentlig oppholdstid for barn i barnehage – bifalles ikke.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 96 mot 7 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.50)

*S a k n r . 8**Referat*

- (216) Statsrekneskapan medrekna folketrygda for 2005 (St.meld. nr. 3 (2005-2006))
Samr.: Blir send finanskomiteen.
- (217) Forslag fra stortingsrepresentantene Odd Einar Dørum, Borghild Tenden, Gunnar Kvassheim og Trine Skei Grande om å innføre et kompetanseår for lærere i grunn- og videregående skole (Dokument nr. 8:81 (2005-2006))
Samr.: Blir sendt kyrkje-, utdannings- og forskningskomiteen.

3. (218) Forslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Bård Hoksrud, Per Ove Width, Kåre Fostervold, Per Sandberg og Arne Sortevik om fullstandard firefelts E18 fra Larvik til Telemarks grense (Dokument nr. 8:80 (2005-2006))
Samr.: Blir sendt transport- og kommunikasjonskomiteen.
4. (219) Samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Republikken Korea og en bilateral landbruksavtale mellom Kongeriket Norge og Republikken Korea, begge av 15. desember 2005 (St.prp. nr. 55 (2005-2006))
5. (220) Noregs deltaking i den 60. ordinære generalforsamlinga i Dei sameinte nasjonane (FN) og vidareførte sesjonar av FN's 59. generalforsamling (St.meld. nr. 14 (2005-2006))
6. (221) Noregs deltaking i Europarådet i 2005 (St.meld. nr. 15 (2005-2006))
Samr.: Nr. 4–6 blir sende utanrikskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart handsama ferdig. Ber nokon om ordet sett i høve til § 37 a i Stortingets forretningsorden? – Møtet er slutt.

Møtet slutt kl. 15.20.
